

Södertörns högskola | Institutionen för kommunikation, medier och IT
Kandidatuppsats 15 hp | Retorik | Vårterminen 2009

Hyllning som politisk kriskommunikation?

– En studie av Göran Perssons tal i samband med
mordet på utrikesminister Anna Lindh 2003

Av: Linda Egersten
Handledare: Nils Ekedahl

Abstract

The objective with this essay is to investigate the sense of importance the epideictic genre *genus demonstrativum* has in political crisis communication and the objectives were:

- *How has the genre *genus demonstrativum* been used as a tool in communication by the Head of the Swedish Government, Göran Persson, when a minister was murdered?*
- *What is Göran Persson's agenda and in which rhetorical strategies is he trying to create a sense of meaning through this political crisis?*
- *What attitudes is Göran Persson attempting to get the audience to adapt and how does he do that?*

The base for this essay is four different speeches and the overall method was structural analysis followed by a stylistic-, ideology- and rhetorical analysis. I have built my essay on theories by Elmelund Kjeldsen and Johannesson. This essay shows that the genre *genus demonstrativum* unites the citizens in a community of crisis. Rather than focusing on the negative aspect of the actual murder, Göran Persson chooses to celebrate the memory of the Minister Anna Lindh as a symbol of democracy. By doing this, Göran Persson managed to create a common feeling of hopefulness. As a result, the political implications declined tremendously. His overall purpose was to increase the number of votes in the upcoming public election. An agenda that his choice of genre helped him achieve. A few of his rhetorical strategies were uniting symbols and the use of stylistic figures. A common attitude he managed to create among the Swedish citizens was hope.

Key words: *Communication of crisis, genre, politics, Göran Persson, Anna Lindh, crisis, *genus demonstrativum*, democracy, rhetoric*

Sammanfattning

Det övergripande syftet var att ta reda på genren *genus demonstrativum*'s betydelse i politisk kriskommunikation och frågeställningarna var:

- *Hur använder Göran Persson genren *genus demonstrativum* för att bearbeta den politiska kris som ett ministermord innebär?*
- *Vad vill Göran Persson uppnå med sina tal och med vilka retoriska medel försöker han skapa mening kring mordet?*
- *Vilka attityder försöker Göran Persson få åhörarna att inta och hur gör han det?*

Materialet bestod av fyra tal och den övergripande metoden var strukturell och stödmetoderna stil-, ideologkritisk-, och retorisk analys. Jag lutade mig bland annat mot teorier av Elmelund Kjeldsen och Johannesson. Studien visar att genren *genus demonstrativum* stärkte och enade medborgarna i ett krisdrabbat samhälle. Istället för att fokusera på dådet hyllade Göran Persson Anna Lindh och använde henne som symbol för det demokratiska samhället. Detta medförde att problematiken kring ministermordet minimerades eftersom talen skapade en framtidstro och ett lugn. Göran Perssons övergripande syfte var att få svenska befolkningen att delta i folkomröstningen och hans genrevall bidrog till ett högt valdeltagande. Några retoriska medel han använde sig av var enande symboler och stilfigurer. En attityd han skapade var hopp.

Nyckelord: *Kriskommunikation, genre, politik, Göran Persson, Anna Lindh, kris, *genus demonstrativum*, demokrati, retorik*

Innehållsförteckning

Abstract & sammanfattning	1
1 Inledning & bakgrund	3
2 Syfte & frågeställning	5
2.1 Syfte	5
2.2 Frågeställning	5
3 Teoretisk ram.....	6
3.1 Retorikens tre genrer	6
3.2 Retorisk situation.....	9
4 Tidigare forskning	11
4.1 Tidigare studier	11
4.2 Kriskommunikation.....	12
4.3 Varför behövs kriskommunikation?	14
4.4 Katastrof, risk & kris	15
4.5 Demokratins innebörd	16
5 Material	17
5.1 Avgränsning av material	17
6 Metod	19
6.1 Metodval & tillvägagångssätt.....	19
6.2 Källkritik	20
7 Analys.....	22
7.1 Strukturell analys.....	22
7.2 Stilanalys	25
7.3 Ideologkritisk analys	35
7.4 Retorisk analys	36
8 Resultat av analys	47
8.1 Kort sammanfattning av uppsatsens bakgrund & syfte.....	47
8.2 Resultat av frågeställning 1	47
8.2.1 Resultat av frågeställning 1 - <i>Presskonferensen</i>	47
8.2.2 Resultat av frågeställning 1 - <i>TV-talet</i>.....	49
8.2.3 Resultat av frågeställning 1 - <i>Manifestationstalet</i>.....	50
8.2.4 Resultat av frågeställning 1 - <i>Minnestalet</i>.....	50
8.3 Resultat av frågeställning 2	51
8.3.1 Resultat av frågeställning 2 - <i>Presskonferensen</i>	51
8.3.2 Resultat av frågeställning 2 - <i>TV-talet</i>.....	52
8.3.3 Resultat av frågeställning 2 - <i>Manifestationstalet</i>.....	54
8.3.4 Resultat av frågeställning 2 - <i>Minnestalet</i>.....	55
8.4 Resultat av frågeställning 3 - <i>Presskonferensen, TV-talet, Manifestationstalet & Minnstalet</i>	56
9 Slutsats & diskussion	58
Källförteckning.....	62

1 Inledning & bakgrund

Hösten 2003 är Sverige i politisk kris.

Snabbt och oväntat slår krisen till mitt i den politiska slutspurten av EMU-kampanjen. Det återstår bara fyra dagar till folkomröstningen om Sverige ska medverka i det europeiska valutasamarbetet. Ja-sidans frontfigur, utrikesminister Anna Lindh, har blivit mördad. Inför folkomröstningen 2003 var det Socialdemokratiska partiet splittrat och Anna Lindh var tillsammans med statsminister Göran Persson för ett valutasamarbete och medverkade aktivt i kampanjen. Anna Lindh hade en mycket stark ställning i valrörelsen och dådet påverkade givetvis utgången. Det spekulerades om det var ett politiskt attentat riktat mot utrikesministern i samband med valet och såväl statsledningen, psykiatrin och polisen hamnade i fokus. Tiden kring ministermordet blev mycket intensiv och berörde stor del av den svenska befolkningen. Dådet ledde till att debatter och valkampanjer ställdes in och de affischer som fanns runt om i landet på utrikesminister Anna Lindh togs ned (Höijer & Rasmussen 2005:10). Givetvis påverkade krisen både partiernas och allmänhetens inställning till EMU-valet i och med Anna Lindhs centrala roll.

Den 10 september 2003 klockan 15.45 är Anna Lindh och hennes väninna och handlar kläder inför ett tv-framträdande som Anna Lindh ska medverka i senare på kvällen.

På varuhuset NK i centrala Stockholm attackeras Anna Lindh av en man som hugger henne med kniv. Gärningsmannen försvinner efter dådet och Anna Lindh transporteras med ambulans till Karolinska sjukhuset. Utrikesministern är vid medvetande vid ankomsten men visar sig ha inre blödningar och genomgår omfattande operationer. Hennes tillstånd förbättras under natten men tidigt på morgonen försämras tillståndet och Anna Lindh avlider 05.29 torsdagen den 11 september 2003.

Dådet uppfattades som ett angrepp på det demokratiska samhället och ansågs vara en allvarlig samhällsstörning där mycket stod på spel. Tragedin var komplicerad, en familj hade mist en mor och maka och hade ett stort behov av en egen krishantering samtidigt som en hel nation väntade på ett besked om vad som skett och vad som skulle ske framöver (Larsson 2004:4).

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

Idag råder det brist på studier av talekonstens betydelse inom politisk krisbearbetning och den politiska aspekten av mordet på Anna Lindh är underutforskad. Därför blir min ingång i uppsatsen att undersöka hur mordet på Anna Lindh tolkades och hanterades rent retoriskt. Jag anser det intressant att ta reda på hur det politiska problem som ett ministermord innebär bearbetades av den dåvarande socialdemokratiska statsministern Göran Persson. Jag kommer därför att analysera de fyra tal Göran Persson höll i samband med mordet på utrikesminister Anna Lindh 2003. Eftersom talen hölls under en period av nio dagar anser jag det relevant att undersöka om Göran Persson ändrar eller utvecklar sin retoriska strategi. Studien är viktig i forskningssyfte dels för att denna aspekt av kriskommunikationen inte är utforskad, dels för att peka på den epidektiska retorikens betydelse idag, eftersom den oftast kommer i skymundan av den deliberativa genren. Med min studie kommer jag förhoppningsvis fylla en mycket viktig forskningslucka.

I dag har retoriken fått en stark ställning och retorik är nödvändigt då vi lever i ett massmediesamhälle där offentlig kommunikation är livsviktig och en förutsättning för att samhället ska fungera. När ett land dessutom är i kris blir givetvis retoriken en mycket viktig livlina att hålla sig fast vid för att inte gå under. Hultman skriver:

Att analysera en språklig mening är att granska en levande organism. När vi frambringar yttranden, skapar vi ett slags varelser med en egen existens. Några av dem dör så snart de uttalas, andra får i dokument och diktverk en ansevärd ålder. Det är genom dessa varelser vi lär känna oss själva som människor, och språkläran är deras anatomi (2003: Förord).

Jag anser att Göran Persson är en skicklig retoriker och hans yttranden dog inte så snabbt de uttalades utan kommer att bevaras en lång tid framöver. Men hur hanterade vår före detta statsminister egentligen en nation i kris?

Det återstår att se i uppsatsen.

2 Syfte & frågeställning

Här nedan kommer jag att förklara varför jag valt att genomföra denna studie och studiens relevans för forskningsområdet. Jag kommer även att presentera mina frågeställningar.

2.1 Syfte

Det är ett fåtal studier som har gjorts inom politisk kriskommunikation och enligt Johannesson beror det på att lovtal sällan blir analyserade eftersom vi saknar det kritiska språk som krävs (2006). Då den politiska aspekten av mordet på Anna Lindh är underutforskad blir syftet med uppsatsen dels att ta reda på genren genus demonstrativums betydelse i politisk kriskommunikation, dels undersöka hur Göran Persson använder situationen för att föra fram ett politiskt budskap. Ett annat syfte är att ur ett retoriskt perspektiv ta reda på hur Göran Persson bearbetade krisen samt lyfta upp genren genus demonstrativum i ljuset.

2.2 Frågeställning:

- 1. Hur använder Göran Persson genren genus demonstrativum för att bearbeta den politiska kris som ett ministermord innebär?*
- 2. Vad vill Göran Persson uppnå med sina tal och med vilka retoriska medel försöker han skapa mening kring mordet?*
- 3. Vilka attityder försöker Göran Persson få åhörarna att inta och hur gör han det?*

3 Teoretisk ram

För att jag ska kunna besvara mina frågeställningar om hur Göran Persson använder genren genus demonstrativum och med vilka retoriska medel han skapar mening kring mordet behöver jag kartlägga vad genren genus demonstrativum innebär samt studera den retoriska situationen. För att jag även ska kunna svara på frågeställningen om vilka attityder som skapas är det relevant att belysa dessa teorier. Därför kommer jag i detta avsnitt att redogöra för teori om demonstrativ retorik. Jag börjar med att reda ut de tre olika genrerna med fokus på genus demonstrativum, för att sedan förklara den retoriska situationen.

3.1 Retorikens tre genrer

För att kunna övertyga inom retoriken finns det både mönster och regler att ta hänsyn till. Övertalningens mål, persuasio, beror på lyssnarnas reaktioner och ligger på så sätt utanför själva talet. Därför är det inom retoriken mycket viktigt att ett tal och dess kontext sker i samspel med varandra. Enligt Elmelund Kjeldsens tolkning av Bitzer är det alltså den retoriska situationen som bestämmer vad talaren ska säga och på vilket sätt (2008). Ser man till Göran Perssons tal så var varje tal kopplat till en ny kontext samtidigt som kontexterna samspelade med varandra eftersom talen utgjorde en process, med en tydlig början och ett tydligt slut.

Redan under antiken urskiljde man tre typer av situationer, det politiska rådslaget, rättegången och festritualen. Utifrån dessa situationer applicerades sedan tre typer av genrer, genus deliberativum, genus judiciäle och genus demonstrativum. Än idag ser vi spår av dessa taltyper och framförallt försvarstalet inom den offentliga debatten, där man rättfärdigar sina handlingar (Hellspong 2004). Det som är intressant i och med Göran Perssons situation är att han valt att hålla talen ur genus demonstrativum, vilket oftast associeras med högtidstal, festritualer och begravningstal.

Lindqvist Grinde skriver att genren genus demonstrativum är besläktad med ordet ”demonstration” som handlar om att visa upp något (2008). Inom engelskan används den grekiska termen epideiktisk retorik frekvent och den demonstrativa retorikens syfte är att påverka publikens attityder långsiktigt. Lindqvist Grinde menar att vi genom lovtal kan skapa en sorts gemenskap kring kulturella normer och att det därigenom bestäms vilken moralisk

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

doxa som finns i ett samhälle. Han skriver ”Därmed spelar den ceremoniella retoriken en nyckelroll i samhället och politiken – den bestämmer vilka vi är, vad vi känner, älskar och föraktar” (2008:53). I boken *Klassisk retorik för vår tid* undrar Lindqvist Grinde vad som faktiskt hyllas då en statschef håller ett ceremoniellt tal i media i samband med till exempel ett attentat. Han menar dock att åhörarnas moraliska värderingar likväl är viktiga just under denna typ av tal eftersom talaren kan välja att hylla de värden och ideal som är betydelsefulla för människorna i kulturen (ibid.)

Johannesson (2006) skriver att förr i tiden hölls lovtal för att man tillsammans skulle få chans att tillkänna ge sin gemensamma tro på medborgerlig moral och samhällsordning. Det som hyllades gjordes då genom den enskilda människan, hon fick representera orden och tankarna. I lovtalet skulle man berömma människan, kroppens skönhet, styrka och även egenskaper som lycka, makt, rikedom etc. Det var viktigt att visa hur detta hade gjorts på ett gott och hedersamt sätt men det viktigaste av allt och det som utgjorde talets höjdpunkt och kärna, var människans dygder. Talaren kunde disponera sitt tal genom att peka på de olika prisvärda dygderna som en person ägt och handlat utifrån, till exempel tapperhet, rättvisa och måttlighet. Genom denna typ av tal kunde man visa hur den modige människan stred för sitt fosterland och därigenom riskerade sitt liv. Den duktige talaren kunde använda lovtalet för att förändra publikens världsbild och bilden av det egna jaget samt få dem att handla på ett nyare och mer alternativt sätt (ibid.).

Elmelund Kjeldsen skriver att det demonstrativa talet är till för att hylla eller smäda och genren ger åhörarna möjligheten att observera och värdera dels talarens retoriska skicklighet, dels personen som hyllas eller smädas (2006). I boken *Konsten att tala* skriver Hellspong att talaren genom ett uppvisningstal kan hylla till exempel en makthavare. Talets syfte blir då att övertala publiken så att de solidariserar sig med personen som hyllas och vad denne stod eller står för (2004). Liksom Elmelund Kjeldsen menar Hellspong att talaren genom genus demonstrativum kan uppvisa sin retoriska förmåga. Men Hellspong understryker också genrens baksida, nämligen att genren kan användas i olika former av propaganda. Talaren kan ta skjuts av genren och tala positivt både implicit och explicit om till exempel sitt eget parti (ibid.).

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

Josè Luis Ramíres skriver i artikeln ”Är ’demonstrativum’ ett särskilt genus?” att översättningen av genus demonstrativum är missvisande eftersom lovtal associeras med endast positiva ord och inte med klander och smädelse vilket är den andra sidan av genren (Hämtad den 10 juni 2009 från Samarbetsdynamik). Josè Luis Ramíres menar att det demonstrativa talet ”[...] tycks gälla ett tal som bara påstår något rakt upp och ner och som till synes (men bara till synes) inte tvingar eller påverkar åhöraren att ta ställning för det ena eller det andra (ibid:5). Han resonerar om att det finns tal vars syfte är att berömma en avliden person men han poängterar att det inte går att hylla någon utan att vara värderande. Det vill säga att yttranden antingen låter mer positiva eller negativa respektive bättre eller sämre (ibid.).

Vidare resonerar Luis Ramíres om att den demonstrativa diskursen är aningen begränsad då den sätts i samband med, enligt honom, ointressanta situationer som till exempel högtidstal och begravningar. Han menar att denna diskurstyp har mer att erbjuda och att genren därför bör uppmärksammas. Den epideiktiska genren ska förknippas med viktigare sammanhang där genren är ytterst aktuell som till exempel i politiken (ibid.).

Redan på Aristoteles tid ansågs det svårt att skilja mellan de olika genrena och Luis Ramíres redogör för hur Aristoteles skrev:

Det finns en gemenskap mellan berömmelsen och rådgivningen, ty det som uttalas i en rådgörande diskurs, blir ett lovord genom att ändra formen. Vi vet ju det som bör göras och hur man bör vara, därför kan vi förorda det som råd, genom att vända på satsen. T. ex: `man ska inte stoltsera över det som vi har fått till skänks, utan över det som vi vunnit genom egen ansträngning`. Detta är sagt som ett råd. Som lovord skulle det låta: `han stoltserar inte över det som han har fått till skänks utan över det som är hans eget verk`. När man ska lovorda ska man tänka på vad man bör tillråda och vill man tillråda så ska man tänka på det som bör lovordas” (ibid:7).

Luis Ramíres konstaterar att den epideiktiska genren ingår i de två andra genrerna och att de inte kan skiljas från varandra. Han skriver att ”*Genus demonstrativum* är retoriken” och menar därför att alla diskurser är epideiktiska (ibid:11).

3.2 Retorisk situation

Vi människor försöker ständigt anpassa vår omgivning till oss själva och anpassa oss själva till vår omgivning. Eftersom omvärlden ständigt är i förändring utgörs våra liv och våra möten med den fysiska omgivningen av anpassning, så väl funktionellt, socialt och mentalt. Som retoriker är våra yttranden pragmatiska och funktionella i den bemärkelsen att vi ständigt strävar efter att anpassa oss till vår omvärld samt att vi försöker att ändra på verkligheten (Elmelund Kjeldsen 2008).

Genom sina artiklar ”The Rhetorical Situation” (1968) och ”Functional Communication” (1980) myntade Lloyd F. Bitzer de grundläggande hörnstenarna för en retoriker som försöker att uppnå funktionell kommunikation anpassad till sin omgivning. I boken *Retorik idag* diskuterar Elmelund Kjeldsen att Bitzer skrev om retorisk situation och menar att alla situationer innehåller såväl brister, utmaningar eller problem som därigenom bjuder in till förändring eller behandling (2008). För att detta ska ske är det nödvändigt att någon reagerar kommunikativt och försöker förändra situationen till det bättre. När någon gör det uppstår en retorisk situation. En retorisk situation sägs också vara retorisk om den innehåller ett problem eller en utmaning som kan lösas kommunikativt (ibid.). I Bitzers artikel ”The Rhetorical Situation” definierar han tre komponenter som utgör en retorisk situation: ”[...] the first is the *exigence*; the second and third are elements of the complex, namely, the audience to be constrained in decision and action, and the constraints which influence the rhetor and can be brought to bear upon audience” (1986:220).

Elmelund Kjeldsen skriver att Bitzer fick beröm genom ”The Rhetorical Situation” eftersom han gav en ny syn på retorik och retorisk analys. Hans bidrag sågs som ett steg framåt i den retoriska forskningen och den la grunden för retorisk genreteori och genreanalys. Men Bitzer fick också kritik då hans sätt att se på retorik upplevdes vara deterministisk. Anledningen var att det påträngande problemet sågs som statiskt eftersom det var knytet till en viss tid och plats. Men även för att det retoriska problemet och kontextens retoriska villkor, talarens möjligheter och begränsningar, bestämde vad talaren skulle säga. Kritikerna menade att talaren har en större handlingsfrihet än vad Bitzer hävdade. Givetvis skapar det påträngande problemet och de retoriska villkoren ramar som talaren måste ta hänsyn till, men samtidigt är det talaren själv som tolkar och definierar problemet (2008).

Enligt Elmelund Kjeldsen var Bitzers största kritiker Richard E. Vatz. Han menade till skillnad från Bitzer, som ansåg att retorik är situationell, att det är situationerna som är retoriska. Vatz hävdade att det är retoriken som avgör situationens respons medan Bitzer hävdade att det är situationen som avgör den retoriska responsen. De var också oeniga i hur man fick en retorisk karaktär. Bitzer påstod att ett retoriskt samtal fick sin retoriska karaktär genom att situationen framkallade den. Vatz menade istället att situationen fick sin karaktär genom retoriken som både skapade och definierade den (ibid.).

Vatz kritiserade även Bitzer för att driva en platonisk världsuppfattning då han påstod att Bitzers sätt att se på retorik och situationen var filosofisk realism. Han tyckte att Bitzer såg den retoriska situationen som objektiv och som en existerande händelse med en inre mening. Själv hade Vatz en mer relativistisk världsuppfattning och trodde att situationer och kontexter var oändliga och obegränsade. Dessutom uppfattade han retoriken och språket som skapande krafter (ibid.).

Enligt Elmelund Kjeldsen nämnde Bitzer inte kairos explicit i sina artiklar men det finns tydliga paralleller mellan den retoriska situationen och kairos. Det finns dock skillnader mellan det synsättet som rådde under antiken och det Bitzer resonerade om. Under antiken handlade kairos om de retoriska möjligheter som en talare hade för att nå ut med både sitt budskap och visa upp sitt retoriska kunnande. Jag tolkar det som att talaren hade ett stort inflytande över situationen. Bitzer menade precis tvärtom, att den retoriska situationen styr talaren och därigenom bestäms det om vad och hur talaren ska yttra sig (2008).

4 Tidigare forskning

Jag kommer i denna del redogöra för teoretiska begrepp och tidigare forskning inom kriskommunikation. Dessutom kommer jag att redovisa forskning om Göran Persson. Till att börja med presenterar jag tidigare studier för att sedan utreda vad kriskommunikation innebär och varför kriskommunikation är nödvändigt. Jag kommer därefter att förklara begreppen katastrof, risk och kris. Slutligen kommer jag i detta avsnitt förklara principerna för svensk demokrati.

4.1 Tidigare studier

Det finns få studier som handlar om politisk kriskommunikation och inte en enda som berör den politiska aspekten av ministermordet ur ett kriskommunikativt perspektiv. Däremot finns det en hel del tidigare forskning inom kriskommunikation som är knuten till mordet på utrikesminister Anna Lindh. Krisberedskapsmyndigheten har gjort åtskilliga studier, bland annat *Ministermordet EN STUDIE OM MYNDIGHETERNAS KOMMUNIKATION VID ATTENTATET MOT ANNA LINDH*. Som man kan utläsa av titeln ligger fokus på myndigheternas kommunikation. Studien bygger på intervjuer med olika aktörer från de myndigheter som blev berörda av krisen som exempelvis riksdagen, de centrala departementen, de rättsvårdande myndigheterna, och Karolinska sjukhuset (Larsson 2004:4). Höijer och Rasmussen står bakom rapporten *Medborgare om våldsdåd REAKTIONER EFTER MORDET PÅ ANNA LINDH OCH ANDRA DÅD*, som även Krisberedskapsmyndigheten gett ut. Studien handlar om hur människor med olika bakgrund reagerar på våldshändelser och även denna rapport bygger på intervjuer vilka är gjorda med medborgarna. Huvudfallet i rapporten är mordet på Anna Lindh (2005:10). Krisberedskapsmyndigheten har även gett ut *Så fungerar författningen vid kriser EN STUDIE AV HUR STATSMAKTERNA HANTERAT MORDEN PÅ OLOF PALME OCH ANNA LINDH* (Olsson 2006:3). En annan rapport som Krisberedskapsmyndigheten gett ut är Beckmans, Olssons & Wockelsbergs studie *Demokratin och mordet på Anna Lindh*. Rapportens fokus ligger på frågor som dykt upp efter mordet som till exempel hur ett ministermord praktiskt taget ska hanteras av samhällets institutioner (2003:6). Krisberedskapsmyndigheten har också gett ut andra böcker som behandlar kriskommunikation på ett mer allmänt plan.

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

När det gäller demonstrativ retorik kopplad till mordet på Anna Lindh finner jag som sagt inga böcker eller studier som behandlar den politiska aspekten av krisen. Däremot finns det böcker inom andra genrer som *Mordet på Anna Lindh* och *Mijailovic' BERÄTTELSEN OM EN MÖRDARE*. *Mordet på Anna Lindh* handlar om hur polisutredningen gick till och *Mijailovic' BERÄTTELSEN OM EN MÖRDARE* är en personskildring av Anna Lindhs mördare. Då ingen av dessa studier undersöker vilken betydelse Göran Perssons retoriska aktiviteter fick för den politiska kris som ministermordet innebar avser jag därför att kartlägga en ny aspekt, den politiska kriskommunikationen, och därigenom föra forskningen framåt.

Göran Persson är en skicklig retoriker. Detta beläggs av Olofsson som har undersökt Göran Perssons retorik under tre partiledardebatter som han deltog i mellan mars 1996 fram till juni 2000. Författaren menar att Göran Persson utvecklats som talare dels på grund av hans erfarenhet, dels på grund av att Göran Persson fått en ökad insikt i retoriska tekniker under sin tid som politiker. Den mest framträdande förändringen rent retoriskt är utvecklingen av Göran Perssons persona. Olofsson skriver "[...] hans éthos, har förändrats från en hård, hänsynslös och självgod till en mjukare, ödmjuk och behärskad talare. Vi kan se tydliga förbättringar i Perssons kroppsspråk [...]" (Olofsson 2001: sammanfattning). Studien visar att Göran Persson allteftersom utvecklas och blir mer personlig, ödmjuk och respektfull i sin framtoning (ibid.). Då studien är åtta år gammal ser jag att min undersökning för forskningen framåt även inom detta område.

4.2 Kriskommunikation

Krisberedskapsmyndigheten definierar begreppet kriskommunikation på följande sätt "[...] det utbyte av information inom och mellan myndigheter, organisationer, medier, berörda individer och grupper före, under och efter en kris" (2007). Enligt Krisberedskapsmyndigheten (ibid.) innehåller en kriskommunikation tre komponenter som påverkar krisen:

- Krisen i sig
- Myndigheters och organisationers hantering av krisen
- Bilden av krisen

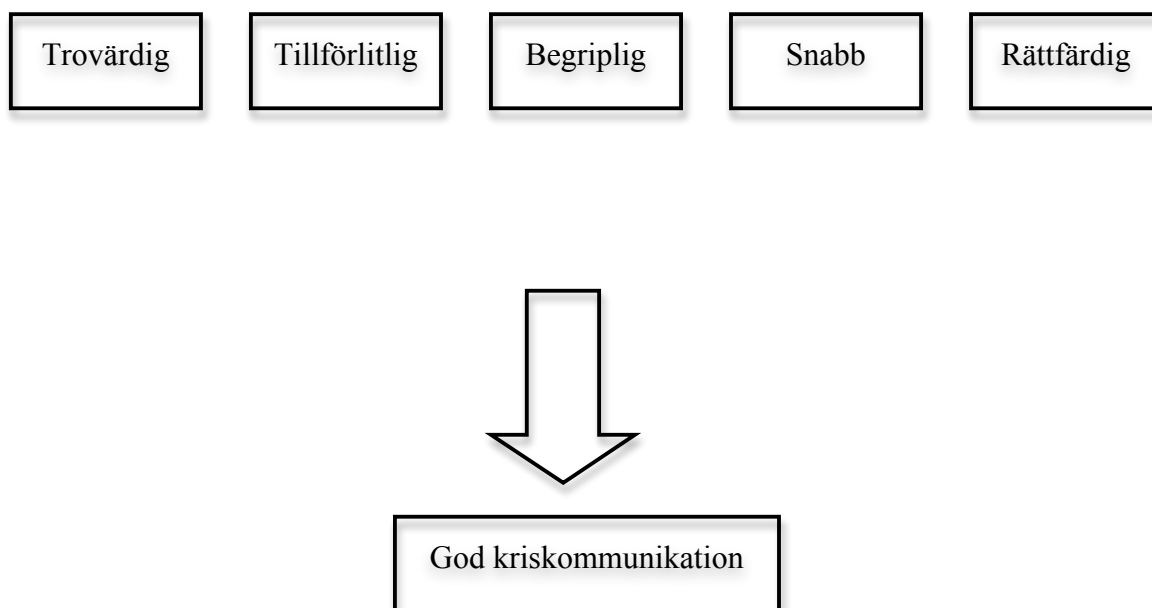
Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

För att kommunikationen ska fungera effektivt under en kris är det viktigt att kommunicera före, under och efter den. En fungerande intern kriskommunikation präglas av att kunna bedöma och tolka lägesituationen samt att kunna förklara och förmedla information vidare till berörda. Det är även viktigt att ta hänsyn till mediernas arbetssätt i de tre faserna. I och med den tekniska utvecklingen är det möjligt att människor själva kan kommunicera och sprida budskap. Därför bör myndigheter ta fasta på detta och utnyttja denna kanal i krishanteringsarbetet, snarare än att se medier som ett hot (ibid.).

Forskningslitteraturen pekar på att det finns betydande skillnader i hur en större kris hanteras till skillnad en mindre. I en större kris måste en organisation snabbt skapa kontakt med nya parter som finns utanför det normala ansvarsområdet. Då både ingående och utgående informationsmängd ökar, är flexibilitet betydelsefullt samt förmågan att kunna anpassa sig till de krav som situationen ställer. Detta medför ofta en hård prövning där de inblandade får ta på sig nya uppgifter samt göra om den struktur som råder om det är nödvändigt. Dessutom måste myndigheter som vanligtvis arbetar efter fasta rutiner rent kommunikativt hantera allmänhetens och mediernas krav på information i en kris. Förutom att informationen ska ske snabbt bör den dessutom vara korrekt och uppfylla vissa kriterier. Följande krav har allmänheten rätt att ställa på myndigheters kriskommunikation: (Lidskog, Norhrstedt & Warg 2000):

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

Lidskog, Nohrstedt & Warg menar att trovärdigheten bygger på hur publiken uppfattar informationskällan, sändaren. Det är viktigt att det är en legitim källa, en auktoritär sändare som det går att lita på (2000). I min studie blir det Göran Perssons trovärdighet som skapas genom hans redan befintliga ethos. Något som kan tyckas självklart i kriskommunikation är tillförlitligheten. Alltså att den information som går ut är sann, konsistent och relevant. Andra aspekter som är betydelsefulla blir då att inta hög moral och att inte tillämpa strategin undvikande. Under pågående kris måste den information som går ut vara begriplig. Detta kan vara lättare sagt än gjort i och med att vårt samhälle är mångkulturellt vilket ofta ger heterogena målgrupper som utgörs av varierande språkförståelse och kunskapsnivå. När ett samhälle är i kris är det givetvis viktigt att underrätta allmänheten med information, så som rekommendationer och varningar, och detta bör ske snabbt. Att vara snabb, begriplig och tillförlitlig samtidigt, är dock svårt. För att informationen ska fungera effektivt bör den dessutom vara rättfärdig, det vill säga att syftet är av moralisk karaktär. På vilket sätt informationen upplevs som rättfärdig är nära förknippad med retorikens ethos. Förutom talarens ethos är det viktigt att sändaren är lyhörd och öppen för publiken (ibid.).

4.3 Varför behövs kriskommunikation?

Enligt Krisberedskapsmyndigheten (2007) är kriskommunikation nödvändigt eftersom man genom den kan påverka händelseutvecklingen samt att man får krishanteringsprocessen att drivas i rätt riktning. Det är därför viktigt att se kriskommunikation som en kärnverksamhet som bör pågå kontinuerligt snarare än som en stödverksamhet. En väl fungerande kriskommunikation bidrar dessutom till att krisen förminskas och att medborgarna får större förtroende för myndigheter och folkvalda (ibid.).

Då varken krishantering eller kriskommunikation är exakta vetenskaper är det vissa aspekter som sägs vara framstående i en god kriskommunikation. Nämligen intuition, personlig kunskap, erfarenhet, flexibilitet, kreativitet samt en fallenhet att få dessa komponenter att samordnas, utan att rucka på normer och principer i allt för hög grad (ibid.).

Då Göran Persson ingick i regeringen och dessutom var Sveriges politiskt tillsatta ledare vid mordet på Anna Lindh anser jag att Lidskogs, Norhrstedts & Wargs kriskommunikationsmodell, som främst handlar om myndigheter, även är applicerbar på

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

Göran Persson som statsmannaskap. De kriterier allmänheten har rätt att ställa på en myndighet anser jag att de även har rätt att ställa på en politisk ledare.

Krishanteringsprocessen blir också central i Göran Perssons fall eftersom han ska påverka krisen i rätt riktning, bearbeta den samt skapa mening kring mordet.

4.4 Katastrof, risk & kris

Begreppet risk kan lätt uppfattas som synonymt med kris. Men enligt Lidskog, Nohrstedt, & Warg, författarna till *Risker, kommunikation och medier*, är begreppen katastrof, risk och kris inte synonyma och inte heller utbytbara (2000).

Kris definieras både på en individuell och på en kollektiv nivå och handlar primärt om samhällskriser, vilket betyder att de grundläggande värden ett samhälle har, hotas, samt att makt- och ansvarsförhållandena ifrågasätts (ibid.). Krisberedskapsmyndigheten definierar kris som "[...] en händelse som drabbar många människor och stora delar av vårt samhälle" (2007:5) och i ett samhällsvetenskapligt sammanhang definierar Nohrstedt och Nordlund begreppet kris som en situation där det framträdande draget är kollektiv stress (1993).

För att utreda hur begreppet kris skiljer sig från katastrof och risk bör även dessa begrepp definieras. En katastrof betecknas som "[...] plötsliga händelser, som orsakar stora skador på människor och materiella värden". När en katastrof sker hotas som oftast även den sociala strukturen. Risk innebär "[...] föreställningen eller medvetandet om att ett möjligt latent [...] potentiellt [...] eller mera akut hot, kan utmytna i händelser som drabbar individer, grupper och samhällen" (Nohrstedt & Nordlund 1993:7-8).

Forskningsområdena katastrof-, risk- och kriskommunikation är idag relativt heterogena och fortfarande saknas det en gemensam teoretisk och metodologisk nämnare för begreppen. Anledningen till detta beror bland annat på att flertalet av de undersökningar som gjorts är fallstudier som grundar sig i en specifik kris eller katastrof. Därför saknas det idag generaliserade syften som beror på att forskarna har olika ämnesbakgrunder och teoretiska perspektiv. Skulle det finnas en gemensam nämnare hade undersökningar inom dessa områden underlättat (Lidskog et al. 2000).

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

Katastrof kan associeras med till exempel tsunamin i Thailand 2004 eller Göteborgsbranden 1998 och risk förknippas oftast med exempelvis smittor. Begreppen är mångfasetterade vilket även gäller ord kris. Jarlbro skriver att forskaren Leivik Knowles menar att det anses råda en förvirring inom krishanteringsområdet. Knowles menar att alla händelser som skiljer sig från normaltillståndet kan klassas som kriser (Jarlbro 2004:1). Eftersom mordet på utrikesminister Anna Lindh skiljde sig från normaltillståndet anser jag att ordet kris även är överförbart på det politiska ledarskapets hantering av krisen.

4.5 Demokratins innebörd

Frekvent i talen använder Göran Persson begreppet demokrati och för att definiera vad begreppet innebär ska jag presentera den första och andra paragrafen i regeringsformen, den lag som anger hörnstenarna för svensk demokrati.

All offentlig makt utgår från folket. Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statskick och genom kommunal självstyrelse. Den offentliga makten utövas under lagarna. Den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet (Strömbäck 2000:20).

Den offentliga makten ska utgå från folket men vad menas men det? Strömbäck skriver att demokratin i Sverige i någon mån bör hitta en acceptans och en legitimitet hos medborgarna. Det betyder inte att man som enskild medborgare ska vara enig i alla de politiska beslut som fattas men man måste tycka att besluten i alla fall är moraliskt acceptabla. Skillnaden är mycket grundläggande för om en stor del av befolkningen inte accepterar besluten så kommer de heller inte att följas. Därmed försvinner den demokratiska grunden för politisk maktutövning, vilket kan leda till anarki eller politiskt styre med indragna medborgliga rättigheter (2000).

Det finns ett tillfälle då medborgarna har lika mycket makt och det är på valdagen. Genom att som enskild medborgare rösta bekräftar man det demokratiska politiska styret. Rösträtten kan ses som en av de viktigaste handlingarna man kan göra men det medför också en skyldighet av moralisk karaktär (ibid.).

5 Material

Jag kommer i denna del av uppsatsen att presentera mitt empiriska material samt redogöra för hur jag avgränsat det.

5.1 Avgränsning av material

I samband med mordet på utrikesminister Anna Lindh bedrevs flera retoriska aktiviteter som jag har valt att undersöka. De jag finner relevanta för min studie är de som ägde rum mellan torsdagen den 11 september 2003, och fredagen den 19 september 2003. Den första aktiviteten är en presskonferens den 11 september där Göran Persson tillkännager Anna Lindhs bortgång. Den andra är aktiviteten skedde samma dag men senare på kvällen och är ett TV-tal till svenska folket. Det tredje talet, ett manifestationstal, hölls på Sergelstorg dagen efter, alltså den 12 september, och den sista aktiviteten är minnetalet på den internationella minneshögtiden sju dagar senare.

Jag har valt att avgränsa mitt material till de fyra uttalanden som Göran Persson gör efter Anna Lindhs bortgång. Det förekom fler retoriska aktiviteter under den här perioden som till exempel partiledarsamtal och presskonferens med riskpolisen/länspolisen/åklagare. Jag anser inte att de är viktiga för undersökningen då jag valt att fokusera endast på de uttalanden Göran Persson håller själv, utan kollegor, polis eller KS. Mitt urval av material grundar sig i att jag ser dessa fyra tal som ett led i en krishanteringsprocess med en tydlig början och ett tydligt slut. För att underlätta läsningen har jag namngett respektive tal: *Presskonferensen*, *TV-talet*, *Manifestationstalet* och *Minnetalet*.

Samtliga tal jag valt att undersöka är i sin ursprungsform och är hämtade från Socialdemokraternas hemsida. Jag har analyserat det skrivna manuset och inte Göran Perssons framförande i sig.

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

Det befintliga material som ligger till grund för undersökningen är alltså:

Presskonferensen

Statsminister Göran Perssons presskonferens med anledning av utrikesminister Anna Lindhs bortgång. Presskonferensen hölls på morgonen i Rosenbad torsdagen den 11 september 2003.

TV-talet

Statsminister Göran Perssons TV-tal ”*I kväll känns det kallt i Sverige*” som han höll på kvällen torsdagen den 11 september 2003, till svenska folket. Talet sändes i SVT: s program Agenda och Göran Persson höll det från sitt tjänsterum i Rosenbad.

Manifestationstalet

Statsminister Göran Perssons manifestationstal för demokrati och mänskliga rättigheter, mot våld. Han höll det på Sergels torg fredagen den 12 september 2003.

Minnestalet

Statsminister Göran Perssons anförande vid minnesstunden över Anna Lindh. Talet hölls i Stockholms Stadshus fredagen den 19 september 2003.

6 Metod

Jag har valt att använda mig av fyra olika analysmetoder för att få svar på mina frågeställningar. Den strukturella analysen är relevant eftersom den ger en omfattande beskrivning av mitt material, som utgörs av fyra tal. Genom analysen kan jag undersöka om det finns några övergripande funktioner samt vilka attityder som förmedlas genom talen. Jag anser att analysen passar främst för frågeställning två och tre. Stilanalysen är intressant för samtliga frågeställningar då den på ett övergripande sätt hjälper mig att beskriva talen utifrån komponenterna språk, ämne, publik och situation. Den ideologkritiska analysen kartlägger om det finns värderingar och föreställningar som förmedlas. Analysen är viktig med tanke på den retoriska situationen och framförallt för frågeställning två. Retorisk analys lämpar sig för studier som vill undersöka om talaren vill påverka publiken samt om talaren har ett persuasivt syfte. Jag anser att analysen i allra högsta grad är applicerbar på respektive frågeställning och är viktig i sammanhanget.

I detta avsnitt kommer jag kort att utreda de metoder jag använt mig av i analysen. Jag kommer även beskriva tillvägagångssättet samt ta upp källkritik mot metodologin.

6.1 Metodval & tillvägagångssätt

Jag ska tillämpa kvalitativ metod som redskap för att få en djupare helhetsbild av förloppet för att därefter genomföra analysen och besvara mina frågeställningar. Liksom den kvantitativa metoden har även den kvalitativa som syfte att ge en bättre inblick i det samhälle vi lever i och hur människor, grupper och institutioner agerar och därmed påverkar varandra (Holme & Krohn Solvang 1997).

Det som skiljer metoderna åt är att den kvantitativa omvandlar information till siffror och mängder som sedan resulterar i statistiska analyser. Till skillnad mot den kvantitativa där räknandet av företeelser står i fokus, står istället forskarens uppfattning eller tolkning av information såsom till exempel referensramar, motiv, sociala processer och sammanhang, i centrum, för den kvalitativa (ibid.).

Eftersom syftet är att studera hur just denna kriskommunikation hanterades ur genren genus demonstrativum, tycker jag att den kvalitativa metoden är passande. Jag kommer att ha en

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

hermeneutisk utgångspunkt i analysen eftersom en tolkning av materialet är nödvändig.

Uppsatsen kräver både en diskussion av respektive tals kontext och en tolkning av den sammanhängande processen.

Metoderna jag ska använda mig av i analysen är strukturell, stil-, ideologkritisk-, och retorisk analys som finns presenterade i Hellspongs bok *Metoder för brukstextsanalys* (2001). Då den strukturella analysens syfte är att ge en helhetsbild av den språkliga, innehållsliga samt sociala strukturen av en text i förhållande till dess kontext, tycker jag metoden passar mitt syfte.

Stilanalysen är till för att visa stildragen och vilka uttryck som förekommer i en text, samt se om stilen är knuten till den kontext som texten verkar i (ibid.). Metoden finner jag lämplig eftersom jag vill ta reda på både hur Göran Perssons tal fungerar enskilt samt som process.

Genom stilanalysen kan jag jämföra texterna mot varandra för att se hur till exempel stildrag, framställningssätt och språk tar sig uttryck.

Eftersom jag ska analysera talen ur ett retoriskt politiskt perspektiv tycker jag att den ideologkritiska metoden, att undersöka sociala och ideologiska funktioner hos en text, är relevant för att jag ska kunna besvara mina frågeställningar. Då jag ska undersöka talen ur ett retoriskt perspektiv, tycker jag det är intressant och se hur talare, situation och publik samverkar. Den retoriska analysen kommer att hjälpa mig att se om talen har ett övertygande syfte, vilket är relevant dels ur ett kriskommunikativt perspektiv dels ur ett politiskt.

I min analys kommer jag ge utförligare förklaringar av varje metod.

6.2 Källkritik

Kvalitativa metoder ger oftast en helhetsbild och ökar chansen att få förståelse för sociala processer och sammanhang. En annan fördel med metoden är att den kan ge förklaringar på olika företeelser samt att generaliseringar kan göras. Ibland är även den information man fått fram representativ på annat material än det egna. En nackdel med metoden är att det inte finns någon garanti för att det material som samlas in svarar på de frågeställningar som är relevanta för studien (Holme & Krohn Solvang 1997). Då syftet är att få en helhetsbild av Göran Perssons tal anser jag att metodens fördelar väger upp dess nackdelar och är lämplig för mitt material.

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

Då jag kommer att använda mig av hermeneutik, tolkningslära, för att tränga bakom Göran Persson ord för att skapa mig en större förståelse kommer uppsatsen inte bli helt objektiv. Metoder appliceras utifrån min svenska doxa och mina erfarenheter och om studien skulle göras om finns det risk för att resultaten kommer skilja sig ut. Men då jag använder mig av kvalitativ metod kommer jag rättfärdiga mina belägg för att uppfylla de vetenskapliga krav som hermeneutiken kräver. Detta gör jag genom att visa på de olika leden i min utförliga analys.

Jag vill också understryka att Hellspongs metoder kan anses värderande samt att de har utgångspunkt i en svensk doxa och svenska normer.

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

7 Analys

I detta avsnitt kommer jag redogöra för de olika stegen i mina analyser av respektive tal för att belägga mina slutsatser. Jag kommer kort redogöra för syftet med de olika metoderna samt konkretisera de frågor jag utgått analyserna ifrån. Under rubriken Resultat av analys beskrivs analysen mer komprimerad.

Samtliga citat är hämtade från det tal som de står under. Orden är Göran Perssons.

7.1 Strukturell analys

Den strukturella analysens syfte är att ge en övergripande förståelse av talens språkliga, innehållsliga och sociala struktur i förhållande till talens kontext (Hellspong 2001).

Allmänna språkhandlingar?

Här har jag undersökt om texten innehåller andra språkhandlingar än påståenden, till exempel frågor, uppmaningar och utrop.

Presskonferensen: Talet innehåller en retorisk fråga ”Hur kunde det få hända?” och det finns två uppmaningar ”Vad som just nu behövs är samling” och ”Vi måste visa beslutsamhet och sluta upp kring de värderingar vi vill ska präglade Sverige.”

TV-talet: Talet innehåller två retoriska frågor ”Hur kunde det få hända?” och ”Vart är Sverige på väg?” Det finns sex uppmaningar bland annat ”Därför måste vi nu sluta upp tillsammans” och ”Reaktionen får inte bli att vi sluter oss.”

Manifestationstalet: Talet innehåller inga retoriska frågor men däremot finns det fem uppmaningar av varierande styrka exempelvis ”Men demokratin fungerar inte om vi inte tar ansvar för den, om vi inte känner att den också för med sig en skyldighet” och ”Det är skyldigheten att engagera sig.”

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

Minnestalet: Talet innehåller inga retoriska frågor eller uppmaningar. Det finns tre utrop i texten varav ett finns i dikten av Tomas Tranströmer ”Skäms inte att för att du är människa, var stolt!”

Speciell språkhandling?

Här har jag tittat på om texten kan kopplas ihop med någon övergripande funktion, som till exempel att informera eller instruera.

Presskonferensen: Jag ser att syftet med talet är att informera att Anna Lindh är död samt ge råd till folket om hur de ska agera i krisen. Jag ser två uppmaningar som pekar på detta och talet upplevs som ett rådstal i dessa partier. Det finns dock fler stycken som påminner om ett uppvisningstal eftersom Göran Persson hyllar Anna Lindh, dessa partier är epideiktiska och genren är dominerande.

De uppmanade talhandlingarna är konkreta och är en effekt av något negativt som skett men de pekar på något positivt. I delarna där Anna Lindh beskrivs är det enbart positiva ord och Göran Persson berömmar Anna Lindh även om texten runt omkring är allvarlig.

TV-talet: I detta tal uppmanar Göran Persson folket att gå och rösta. Det finns sex uppmaningar som pekar på detta. Göran Persson talar även om det demokratiska samhället och demokratin är nära förknippad med Anna Lindh. Liksom *Presskonferensen* finns det även i detta fler partier som påminner om ett uppvisningstal då Göran Persson hyllar Anna Lindh. Och precis som i *Presskonferensen* beskriver han Anna Lindh med positiva ord.

Manifestationstalet: Talet upplevs som informerande då Göran Persson har flera påståenden om demokratin och dess betydelse. Men det upplevs även som uppmanande, att ta ställning mot våldet, för demokratin och mänskliga rättigheter. De uppmaningar som finns syftar på demokratin och att man bör engagera sig. ”Att bry sig om sina medmänniskor. Att inte vända ryggen till när de demokratiska rättigheterna kränks [...]”. Jag kan dock tycka att de är ganska abstrakta. Det är svårt

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

att tolka om publiken tycker att uppmaningarna är påträngande men genom kontexten, folk är på Sergels torg och lyssnar på ett manifestationstal mot våld, anser jag inte det.

De meningar som finns om demokratin är formade som påståenden och ganska konkreta, de är svåra att missförstå. ”Demokratin är en storslagen och vacker idé” och ”Demokratin ger oss rättigheter. Rättigheter att vara med och bestämma, på samma villkor som alla andra.” Talet har inslag av genus deliberativum och i de partierna där Anna Lindh nämns övergår texten till genus demonstrativum och talhandlingarna är överlag positiva. ”Anna Lindh var Sveriges ansikte mot världen.”

Minnestalet: Talet skiljer sig från de föregående då varken retoriska frågor eller uppmaningar finns samt att talet innehåller fler utrop. Den övergripande funktionen är att hylla Anna Lindh och Göran Persson ger henne löftet om att föra det hon stod för vidare. Det som också skiljer talen åt är att exemplen om Anna Lindh visar på det motstånd hon mötte i sin kamp mot demokratin och mänskliga rättigheter och på frustrationen över att vara politiker. ”Människan kan skärmas av från sina möjligheter. Anna såg det hända överallt. I en svenska skola när ett barn bli mobbat och de vuxna inte ser.” Talets retoriska genre är genus demonstrativum.

Sociala strategier?

I samtliga tal har jag undersökt om det finns sociala strategier som att till exempel ha en artig distans till mottagaren, en försiktighetsstrategi, eller om det finns en kamratlig ton, en förtrolighetsstrategi.

Presskonferensen, TV-talet, Manifestationstalet & Minnستاlet: Jag ser inte att det finns någon sorts social försiktighetsstrategi i något av talen eftersom de försöker att skapa ett kamratligt förhållningssätt, både genom tilltal och genom en inkluderande ton. Göran Persson försöker att skapa en närhet och samhörighet med publiken. Han använder sig av uppmaningar i de tre första talen vilket jag tror är nödvändigt i en kris för att få folk att agera. Det jag reagerar på är att det finns ganska få uppmaningar om man lägger ihop alla texter och ser till dess längd. Det finns däremot gott om

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

påstående om Anna Lindh, kopplade till demokrati och den övervägande genren rent textmässigt verkar under genus demonstrativum.

7.2 Stilanalys

För att få reda på talens stildrag och uttryck har jag valt att göra en stilanalys (Hellspong 2001).

Smyckad eller enkel?

Jag har undersökt om talen är smyckade, det vill säga retoriska och konstfulla eller om de är enkla, det vill säga okonstlade och oretoriska.

Presskonferensen: Talet är retoriskt eftersom den innehåller stilfigurer, evidentia och bilder. Exempelvis anaforererna ”Mitt i” och ”Vi vill ju” och alliterationerna ”debattera och diskutera” och ”[...] mist en mor och maka.” Talet innehåller även hyperboler som ”[...] vänner och kollegor över hela världen hört av sig [...]” och det finns också en retorisk fråga ”Hur kunde detta få hända?” Talet har en stegring ”Socialdemokratin har mist en av sina skickligaste politiker. Regeringen har mist ett erfaret statsråd och en god arbetskamrat. Sverige har mist en av landets viktigaste företrädare, vårt ansikte ut mot världen.” Det finns gott om adjektiv i talet till exempel ”engagerad” och ”kvicktänkt”.

TV-talet: Talet är retoriskt eftersom det är målande och innehåller mycket evidentia. Det finns gott om stilfigurer som till exempel anaforer ”Vi kan” och ”Jag minns” och hyperboler som ”Människor i hela vårt land [...]”. Talet innehåller alliterationer som ”fred och frihet” och ”mor och maka” och retoriska frågor som ”Hur kunde det få hända?” och ”Vart är Sverige på väg?” Det finns även liknelser, ”[...] som fredsvän”, ”[...] som de ungas röst” och ”Som mor, maka, vän, arbetskamrat och politiker.” Detta tal har samma stegring som i *Presskonferensen*. Det finns gott om adjektiv i talet som till exempel ”positiv”, ”uppfordrande” och ”tuff”.

Manifestationstalet: Talet är liksom *Presskonferensen* och *TV-talet* retoriskt eftersom det är målande genom talets exemplum och dessutom innehåller det mycket evidentia.

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

Det finns gott om stilfigurer som exempelvis anaforer ”Tack för att ni är [...]” och ”Hon var [...]”. Det finns en epifor ”Ditt budskap, Anna, ska vi i vår tur föra vidare. Vi ska göra som du vill och föra upproret vidare.” Följande mening tolkar jag som en antites ”[...] att ni ställer er på demokratins sida, mot våldet.” Det finns en asyndes ”Chocken, sorgen, vreden, de många obesvarade frågorna [...]”. Talet innehåller även en metafor, ”Jag tror hon var en ängel” och den återkommande alliterationen ”maka och mamma”. Det finns även gott om adjektiv i det här talet som ”ung”, ”viktig” och ”vibrerande”.

Minnestalet: Liksom *Presskonferensen*, *TV-talet* och *Manifestationstalet* är även detta retoriskt. Talet är smyckat med elocutio, exempel och stilfigurer. Det finns en tydlig inledning, en mitt och ett avslut vilket även har genomsyrat de andra talen.

Talet innehåller anaforer exempelvis ”Anna Lindh med [...]” och ”[...] vet jag varför jag är socialdemokrat.” Det finns alliterationer som ”praktisk politik” och talet har en stegring ”I en svensk skola när ett barn blir mobbat och de vuxna inte ser. I ett flyktingläger i Afghanistan där medicinerna inte räcker. I Kosovo bland de våldtagna och skändande.” Det finns en antites ”Så var hon i det stora och i det lilla” och en liknelse där Göran Persson liknar minnet av Anna Lindh som en osynlig skatt. Göran Persson använder sig av stilfiguren hyperbol då han säger ”Idag gästas Sverige av hennes vänner från jordens alla hörn.” Det finns en del adjektiv i talet, dock inte lika många som i de tidigare. Exempelvis ”stort mod” och ”kära Anna”.

Yvig eller koncentrerad?

Jag har analyserat om talen upplevs informationsglesa det vill säga mångordiga och pratiga eller om de är yviga, alltså informationstäta och kärnfulla.

Presskonferensen: Jag upplever talet som yvigt eftersom den innehåller många intetsägande småord. Den innehåller dock en hel del information om Anna Lindh som person och hur hon bedrev sitt arbete, däremot innehåller den ganska lite information om hur publiken ska agera och hur det politiska våldet ska lösas.

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

TV-talet: Jag tycker detta tal är mer yvigt än koncentrerat, ett koncentrerat tal skulle ha svårt att fylla den funktion som talet nu gör eftersom den då förmodligen skulle upplevas som platt och retoriskt. Det finns många exemplum som gör talet mångordigt och pratigt men jag ser det som positivt i och med den retoriska situationen till exempel ”Jag minns Anna Lindh som en tuff förhandlare för Sverige i Europaunionen. Jag minns henne i kampen för utvidgningen av EU, för att därigenom sätta stopp för uppdelningen av Europa i öst och väst.”

Manifestationstalet: Jag ser att detta tal är både yvigt och koncentrerat. Yvigt i den bemärkelsen att det är mångordigt och visst skulle det gå och skala bort en del ord och beskrivningar. Dock hade talet då upplevts kallt och kanske inte uppfyllt sitt syfte. Det är relativt mycket information om demokrati och rösträtt och den skyldighet medmänniskan bör ta för att de demokratiska rättigheterna inte ska kränkas.

Minnestalet: Eftersom detta är ett anförande som hölls vid Anna Linds minnesstund är det svårt att svara på om allt överflödigt är bortrensat. På frågan vill jag svara att det inte är det och heller inte ska vara det eftersom syftet är att hylla henne och detta görs genom att sätta Anna Lindh i exempel och ha ett mångordigt tal. Det hade upplevts hårt om Göran Persson hade hållit ett avskalat och lakoniskt tal.

Konkret eller abstrakt?

Här har jag analyserat om talen är konkreta, alltså om de pekar på enskilda människor och handlingar eller om de är abstrakta, och pekar på allmänna företeelser.

Presskonferensen: Jag upplever att talet är både konkret och abstrakt. Konkret i den meningen att den skildrar Anna Lindh och hennes handlingar ”I full färd med att debattera och diskutera, att övertyga människor på gator och torg.” Det är ett av de konkreta exempel som åhörarna lätt kan se visuellt framför sig och dessutom relatera till Anna Lindh. Abstrakt är talet när Göran Persson pratar om det demokratiska samhället där alla människor ska kunna röra sig fritt och säkert. Han talar också om

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

samhället som tolerant och unikt i sin sammanhållning. Vad menar han med det egentligen? Orden och innebörden är vaga.

TV-talet: Det finns några konkreta exempel som skildrar Anna Lindhs handlingar och därigenom hur hon var som person bland annat ”Vi kan se henne framför oss, ivrigt gestikulerande på ett torg eller i en talarstol.” Annars upplever jag att talet innehåller flertalet abstraktioner som ”fredsvän”, ”de ungas röst”, ”glädja” och ”våldet”.

Manifestationstalet: Liksom i *Presskonferensen* och *TV-talet* finns det även konkreta exempel som skildrar Anna Lindh i detta tal, till exempel ”Hon var Nyköpingsbon på torget. Hon var socialdemokraten i förstamajtåget” och ”Hon var många, många unga kvinnors stora förebild.” Talet är även konkret i sin skildring av hur de fyra flickorna från Kungsholmens gymnasium fäst en lapp utanför Rosenbad med en dikt till Anna Lindhs minne. Även om det figurerar många abstrakta ord som exempelvis ”polemiken”, ”rättigheten” och ”demokratiskt ansvar” finner jag att Göran Persson är ganska konkret när det gäller hur man ska få bukt på problemet. Han börjar med att beskriva demokratin och dess värde och avslutar med att det är viktigt att engagera sig, att hedra Anna Lindh genom att gå och rösta i folkomröstningen.

Minnestalet: Även i detta tal finns det konkreta exempel som beskriver Anna Lindh. ”Anna Lindh med den snabba kommentaren, en knyck på nacken och sedan skrattet, det stora glada rullande.” Det finns både konkreta exempel hämtade från hennes roll i Sverige och från utlandet, de visar på hennes arbete och storlek som politiker. Precis som i de övriga talen finns det en del abstrakta ord som till exempel ”rättvisa”, ”minnen” och ”ängel”.

Sinnlig eller osinnlig?

Här har jag tittat på om talen är sinnliga det vill säga målande och färgstarka eller om de är osinnliga på grund av att de är torra och färglösa.

Presskonferensen: Talet är fullt av evidens och är både målande och färgstarkt. Alla

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

exemplum är talande och fungerar visuellt ”Familjen har mist en mor och maka” och ”Så rycktes hon ifrån oss.” Det vädjar till sinnen.

TV-talet: Talet är sinnligt och den innehåller evidentia och är utsmyckat med elocutio och stilfigurer, speciellt i exemplen som handlar om Anna Lindh. ”Hennes skratt när hon svishar förbi.”

Manifestationstalet: Även detta tal vädjar till sinnen och innehåller evidentia. Talet är utsmyckat med stilfigurer, speciellt i exemplen som handlar om Anna Lindh. Göran Persson använder starka ord i detta tal som till exempel ”död”, ”våld”, ”sorg” och ”mördas”. Alla dessa ord väcker känslor och gör talet levande.

Minnestalet: Talet vädjar i alla högsta grad till sinnen eftersom den är mycket målande och på flera ställen vackert och högtidligt. ”Men hennes plats kan ingen ta. Just så oersättlig är en människa. Just så värdefull, och så unik.” Det finns också starka exempel, som vädjar till sinnen, på hur orättvis världen är och hur Anna Lindh kämpade emot kränkningen av de mänskliga rättigheterna. ”När jag ser gatubarn i Latinamerika med smutsiga och undernärdade ansikten eller prostituerade småflickor i Chile eller Thailand – vars enda dröm är att kunna leva en vecka till [...]”.

Är stilen exakt eller vag?

Jag har studerat om stilen är klar och knivskarp, alltså exakt eller om den är dunkel och diffus, det vill säga vag.

Presskonferensen: Talet som handlar om Anna Lindh och de gärningar hon utträttade känns i majoritet klart, i och med att exemplen är lätta att tolka ”Hon är känd för att vara engagerad, ambitiös, och mycket kunnig.” De flesta uttryck är lätta att förstå för den breda publiken men det finns en hel del diffusa begrepp också. Exempelvis ”demokratiska arbete” och ”SSU-tiden”. När Göran Persson i slutet av talet berättar för publiken hur de ska hedra Anna Lindh kommer återigen vaga begrepp med stor tolkningsram. Göran Persson tillskriver Anna Lindhs arbete med ord som ”frihet”,

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

”solidaritet” och ”demokrati” men vad betyder de egentligen? De har många konnotationer.

TV-talet: Talet som handlar om Anna Lindh och de gärningar hon utträttade känns även i detta tal som klart, i och med att exemplen är lätta att tolka ”Den Anna som med några väl valda ord eller ett varmt leende gav stöd när det behövdes. Som hade den där förmågan att glädjas, och glädja andra.” Talet blir något vagt då Göran Persson genom Anna Lindh beskriver det Sverige hon representerade. Det är svårt att helt förstå innebörden i hans ord när han till exempel säger ”öppenhet ”och ”ett tolerant samhälle”. Han säger att åhörarna måste försvara det öppna samhället genom en samling och genom beslutsamhet, att sluta upp kring de värderingar som ska präglade landet.

Manifestationstalet: Talet är mer klart än *Presskonferensen* och *TV-talet*, både i skildringen av Anna Lindh och i Göran Perssons utspel om demokratin. Trots en del abstrakta begrepp finns det tydliga riktlinjer om hur man bör agera som åhörare – att ta sitt demokratiska ansvar genom att gå och rösta. Det som kan upplevas vagt är att våldet kommer i skymundan om man ser till det politiska problem som dådet ändå innebar men det är nog medvetet för att inte oroa folket. Hyllningen av Anna Lindh får en stor plats och även demokratin blir central.

Minnestalet: Eftersom det är ett anförande vid Anna Lindhs minnesstund tycker jag att talet är exakt eftersom den hyllar en person som nyss gått bort. Anna Lindh återkommer genom hela talet och det finns en röd tråd. Vid ett enda ställe, då Göran Persson läser dikten av Tomas Tranströmer, upplevs texten aningen diffus men detta utvecklar Göran Persson genom att sätta in Anna Lindh i exempel kopplade till dikten. Det gör att diktens uttrycksform blir lättare att tolka.

Objektiv eller subjektiv?

Här har jag studerat om talen är objektiva det vill säga opersonliga och anonyma eller om de är subjektiva; personliga och individuella.

Presskonferensen: Jag tycker talet har en subjektiv känsla och det märks att Göran Persson stod henne nära som både vän och kollega. I slutet nämner han att det egna partiet har mist en skicklig politiker och att regeringen har mist ett erfaret statsråd. Jag tolkar det som att han de hade en nära relation eftersom han lyfter henne till skyarna genom de adjektiv han valt samt att han fokuserar mycket på hennes goda handlingar.

Jag får en tydlig bild av talarens jag och tycker att Göran Perssons värderingar som statsminister genomsyrar talet. Han ser att det finns ett hot mot demokratin och att tilliten till samhället är skadat. Både i början och i slutet vetter det mot en mer personlig situation då han nämner Anna Lindhs make vid namn och tar upp att hon var mamma.

TV-talet: Talet känns varmt och personligt, det är lätt att få en bild av text-jaget och Göran Perssons värderingar som statsminister genomsyrar även detta. Det finns en del personliga erfarenheter som visar Göran Perssons och Anna Lindhs nära relation, både som kollegor och som vänner. Precis som i *Presskonferensen* nämner han även i slutet av detta tal att det egna partiet har mist en skicklig politiker och att regeringen har mist ett erfaret statsråd.

I detta tal är det lättare att tolka in deras vänskap och hans respekt för henne dels på grund av hans exempel som börjar med ”jag” och dels genom de adjektiv han valt som förklarar hennes storhet.

Liksom i *Presskonferensen*, vetter även detta mot en mer personlig situation då han nämner att hans tankar går till familjen i slutet av talet. Göran Persson säger i mitten att folket har sörjt hela dagen och visat sitt stöd för Anna Lindhs familj. Han blir också personlig då han säger att hon hade så mycket kvar att ge som mor, maka, vän, arbetskamrat och politiker. Detta visar också Anna Lindhs bredd och hur ”viktig” hon

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

var samt att man inte bara behöver vara mamma utan samtidigt en av landets bästa och mest erfarna politiker.

Manifestationstalet: Talet är subjektivt. Göran Persson skildrar vem Anna Lindh var genom att inleda tio meningar med ”Hon var [...]”, det är både aningen distanserat när det handlar om hennes politiska bakgrund men också personligt då han säger att hon var en förebild för många och att hon var ovanligt bra på att vara vanlig. Här kan många i publiken identifiera sig med henne.

Göran Persson framträder som ett jag i talet och det känns som om många av orden är hans egna och inte talskrivarens.

Minnestalet: Jag tycker att Göran Perssons åsikter som statsminister återkommer även i detta tal eftersom det mesta är knutet till demokrati och Anna Lindhs bakgrund som politiker. I detta tal använder han ett citat från henne, som dessutom är en anafor, ”[...] vet jag varför jag är socialdemokrat.” Jag tycker det visar på en slags grupptillhörighet mellan Anna Lindh och Göran Persson.

Engagerad eller distanserad?

Här har jag lagt fokus på om stilen är känsloladdad och emotionell, engagerad, eller om den är neutral och allvarlig, distanserad. Jag har även undersökt om talet har attitydmarkörer och förstärkningsord.

Presskonferensen: Talet är mycket känslofullt och Göran Persson visar ett stort engagemang, dels i sin hyllning av Anna Lindh och dels i sin oro för hotet mot det demokratiska samhället. Jag tycker talet är allvarligt eftersom Göran Persson pekar på att det är ett attentat som snabbt bör klaras upp och han ställer också en fråga om hur det kunde få hända. Det finns gott om värdeord som ”mycket”, ”god”, och ”viktigaste”.

TV-talet: Även i detta tal visar Göran Persson känslor och sin oro för hotet. Han har ett engagemang och uppmanar folket till handling, vilket förväntas av landets ledare i

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

denna situation. Jag tycker talet är allvarligt då Göran Persson ställer två retoriska frågor ”Hur kunde det få hända?” och ”Vart är Sverige på väg?” Talet har fler värdeord som till exempel ”ivrigt”, ”tuff” och ”varmt”.

Manifestationstalet: Precis som i *Presskonferensen* och i *TV-talet* är Göran Persson känslfull och engagerad även i detta. Om man ser till den retoriska situationen förväntas det givetvis att Göran Persson också tar upp problematiken kring våldet i landet i och med att det är ett manifestationstal mot våld. Han gör det genom att säga att våldet inte ska segra över demokratin och att grunden för det demokratiska samhället är rösträtten. Talet är fullt av värdeord som till exempel ”modern”, ”progressiv” och ”ung”, de är kopplade till Anna Lindh.

Minnestalet: Talet är emotionellt och det är fyllt av målade bilder och känslouttryckningar, ”[...] jag vet: inga ord i världen kan lindra er smärta, inga ord i världen kan din kära Anna, er älskade mamma, rättvisa.” Ett annat exempel är ”Men just som vi går härifrån, så kan vi se dig framför oss. Hur du vänder på huvudet, Anna, precis som du brukade. Du vinkar lite, liksom i förbifarten. Och lägger till: Var rädda om er!” Det finns värdeord i talet som till exempel ”nära vän”, ”stark förebild” och ”stark integritet”.

Stilen typisk för en viss verksamhet?

Här har jag tagit reda på om texten hör hemma i en viss kontext, till exempel om den är journalistik eller vetenskaplig.

Presskonferensen: Stilen, genus demonstrativum, känns igen från andra minnestal där det är vanligt att hylla den person som gått bort. Jag tycker dock inte att talet är utmärkande för ett politiskt tal av denna karaktär då dådet ansågs vara ett angrepp på Sveriges demokrati (Larsson 2004:4) och en minister återigen hade blivit mördad. Den vanligaste stilen vid en verksamhet som denna skulle varit om Göran Persson istället hade använt sig av genus deliberativum, och övervägt olika sätt för att råda bot på problematiken och ge åhörarna alternativ för att handla.

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

TV-talet: I detta tal finns mer av genren genus deliberativum och Göran Persson ger medborgarna förslag på hur de kan agera, även om jag kan tycka att de är något vaga. Att gå och rösta är en konkret handling men hur försvarar man det öppna samhället genom att samlas? Jag förstår hans tanke men i själva verket är det en handling som knappast råder bot på våldet, utan snarare skapar det en trygghetskänsla och en gemenskap just i stunden. Anna Lindh har även i detta tal en mycket stor och betydelsefull roll och Göran Persson säger till och med att Anna Lindh representerade Sverige. Hon blir symbol för vårt land och det Sverige som vi är stolta över och vill representera. Genom genren demonstrativum lägger han grunden för ett deliberativt budskap.

Manifestationstalet: I detta manifestationstal får Anna Lindh representera det moderna Sverige, det Sverige som ska visas upp för världen. Genren genus demonstrativum är även i detta tal genomgående eftersom Anna Lindh hyllas rakt igenom och fungerar som jag skrev som en symbol för demokratin. Det finns inslag av genus deliberativum i talet då Göran Persson talar om hur folket ska handla. Detta kopplas nästan i varje mening till Anna Lindh. I hans uppmaning om hur man bör handla finns alltså en hyllning till Anna Lindh som bygger på gamla minnen, som i ett klassiskt minnestal.

Minnestalet: Jag tycker stilen är typisk för ett hyllningstal till en person som nyligen gått bort. Om man ser till den retoriska situationen där Göran Persson både håller talet som vän, partikamrat och dessutom som statsminister är det en svår balansgång att inte bli för personlig men heller inte för distanserad. Han måste dessutom ta olika doxor i betraktning då det närvarar gäster från hela världen vid minnesstunden.

7.3 Ideologkritisk analys

Syftet med den ideologkritiska analysen är ta reda på talens sociala och ideologiska funktioner (Hellspong 2001).

Genomgående för talen har jag undersökt vem sändaren är och vilken ställning denne har gentemot mottagarna. En annan fråga jag valt att gå in på är om sändaren har makt och om sändaren och publiken har samma ideologi. Jag har dessutom analyserat om talen har några sociala mål som att till exempel påverka opinionen samt vilken verksamhet talet representerar. Eftersom Göran Persson var politiker då talen hölls blev det intressant att undersöka om talen hade en politisk ståndpunkt vilket var viktigt främst för frågeställning två.

Presskonferensen, TV-talet, Manifestationstalet & Minnetalet: Det är samma sändare till alla fyra tal, Göran Persson. Göran Persson är aktiv för ja-sidan inför EMU-valet vilket också Anna Lindh var.

Det är en blandad publik under alla fyra tal och vissa har samma gemensamma ideologi som statsministern själv men det finns också de som inte tillhör denna grupp. Givetvis kan Göran Persson utöva makt på åhörarna genom att han kan välja vad han vill tala om i förhållande till kommunikationssituationens konventioner. Hans val av ord, teman, språkhandlingar och till exempel abstraktioner får betydelse för budskapet och genom talen kan han påverka publikens tankar och få dem att till exempel rösta eller inte rösta.

När Göran Persson i slutet av presskonferensen berättar för publiken hur de ska hedra Anna Lindh kommer vaga begrepp med stor tolkningsram. Göran Persson tillskriver Anna Lindhs arbete med ord som ”frihet”, ”solidaritet” och ”demokrati” men vad betyder de egentligen ideologiskt? De har många konnotationer och kan ha omstridda innebörder för de olika grupperna i publiken.

Jag ser inte att *Presskonferensen* har ett lika öppet socialt mål som *TV-talet* och *Manifestationstalet*. Då *Presskonferensen* informerar om Anna Lindhs död så

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

uppmanar *TV-talet* och *Manifestationstalet* till att försvara det öppna samhället och rösta i folkomröstningen. I *Presskonferensen*, *TV-talet* och i *Manifestationstalet* finns en ideologisk föreställning om att det demokratiska samhället bara kan försvaras genom rösträtten och det är tydligt att verksamheten handlar om politik och att ta ställning i valet.

7.4 Retorisk analys

Syftet med retorisk analys är att ta reda på hur en sändare påverkar och övertygar genom ett tal eller en text (Hellspong 2001).

Persuasivt syfte?

Här har jag undersökt om talet har ett persuasivt syfte.

Presskonferensen: Jag ser inte talet som persuasivt utan mer som informativt.

Utrikesminister Anna Lindh har precis blivit mördad och Göran Persson måste ge beskedet till svenska folket. Det finns dock persuasiva inslag och det är att Göran Persson säger att det behövs en samling, att dådet snabbt bör klaras upp samt att svenska folket ska visa beslutsamhet och stå för de värderingar som ska prägla landet. De persuasiva inslagen är vaga eftersom de inte backas upp av argument och Göran Persson ger heller inte konkreta förslag på hur man till exempel visar beslutsamhet. Göran Persson övertygar publiken om hur bra Anna Lindh var som utrikesminister genom att han hyllar henne och de handlingar hon utförde, detta genomsyrar *Presskonferensen*, *TV-talet* och *Manifestationstalet*.

TV-talet: Jag tycker talet har ett persuasivt syfte. Dels uppmanar Göran Persson att folket ska sluta upp tillsammans och dels att gå och rösta i folkomröstningen. ”Därför måste vi nu sluta upp tillsammans” och ”Därför vill jag att alla ska gå och rösta i söndagens folkomröstning.”

Manifestationstalet: Jag tycker talet har ett persuasivt syfte. Göran Persson talar om hur viktig demokratin är och vilka rättigheter den ger. Han uppmanar folket att ta ansvar för den och att det är en skyldighet att engagera sig och ta ställning. Han

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

försöker övertyga folket om vikten att gå och rösta i folkomröstningen, precis som i det föregående talet.

Minnestalet: Jag ser inte att det finns ett persuasivt syfte eftersom talet hölls vid minnesstunden över Anna Lindh. Däremot hyllar Göran Persson Anna Lindh och kopplar nästan alla exempel om henne till hennes tro på demokrati vilket givetvis stärker bilden av Anna Lindh och demokratin men jag ser inte att han gör det för att övertyga eller påverka någon av åhörarna. Det skulle möjligtvis vara att Göran Persson säger att de ska föra Anna Lindhs budskap vidare men jag tycker inte det känns som om han övertalar eller påverkar publiken i den frågan, utan att det mer är något självklart för dem som är där vid minnesstunden.

Hur viktigt är det persuasiva budskapet?

Här har jag studerat om det dominerar eller om det är dolt.

Presskonferensen: Det persuasiva inslaget är viktigt. Göran Persson tilltalar folket om demokratins betydelse och att de ska visa beslutsamhet och stå för de värderingar som präglar Sverige. Det persuasiva inslaget dominerar dock inte i talet, Anna Lindhs död gör det istället.

TV-talet: Jag tycker att det persuasiva budskapet har ett större fokus i detta tal än i *Presskonferensen*. Folkomröstningen närmar sig och folket får riktlinjer om vad de bör göra. Jag tycker dock inte det präglar hela talet utan hyllningen av Anna Lindh är också central.

Manifestationstalet: Jag ser att det persuasiva budskapet är viktigt i detta tal. Det är ett manifestationstal för demokrati och mänskliga rättigheter, mot våld, och Göran Perssons syfte är att få folk och ta ställning mot våldet och gå och rösta i folkomröstningen. Våldet får inte segra över rösträtten och allas röst är lika mycket värd. Genomgående i talet hyllar Göran Persson Anna Lindh och hon fungerar som ett exempel på någon som tog sitt demokratiska ansvar. Genom att använda henne som ett

Hyllning som politisk kriskommunikation?
Kandidatuppsats Södertörns högskola
Linda Egersten

exempel kan det vara lättare att övertyga folket om att rösta eftersom Anna Lindh var en god förebild för detta.

Minnestalet: Inte alls viktigt eftersom det inte finns något tydligt persuasivt budskap.

Sändare?

Frågan fokuserar på vem som är talens sändare och om denne har någon speciell position som väcker förväntningar.

Presskonferensen: Det är samma sändare i samtliga tal. Statsminister Göran Persson, regeringschef i Sverige. Göran Persson var partikollega med Anna Lindh inom Socialdemokraterna och Anna Lindh var statsråd inom regeringen. Göran Persson hade också en nära relation till Anna Lindh som vän.

Givetvis väcks det förväntningar på att just statsministern ska hålla ett tal när Sverige är utsatt för en kris och dessutom när det är ett dåd med dödlig utgång. En annan aspekt är att det endast är fyra dagar kvar till folkomröstningen i EMU-frågan då Anna Lindh avlider. Hon var ja-sidans frontfigur i EMU-frågan och det spekuleras vid detta tillfälle då talet hålls om det är ett vansinnes dåd eller ett dåd med politiskt motiv. Göran Persson är liksom Anna Lindh en frontfigur för ja-sidan och hans sätt att hantera krisen är viktig och betydelsefull för den politiska utgången.

TV-talet: Det är endast ett par dagar kvar till folkomröstningen i EMU-frågan och det ligger i tiden att Göran Persson gör ett uttalande. Göran Persson får föra partiledarnas ord i riksdagen ”Folkomröstningen kommer att fullföljas som planerat. Resultatet ska respekteras. Partiledarna i riksdagen har enats om att avbryta kampanjaktiviteterna och polemiken.”

Manifestationstalet: Då Göran Persson hade en nära relation till Anna Lindh som vän vill han givetvis ta ställning mot det våld som drabbat hans vän och kollega.

Hyllning som politisk kriskommunikation?
Kandidatuppsats Södertörns högskola
Linda Egersten

Minnestalet: I detta tal är folkomröstningen över och här ser man mer av vännen
Göran Persson än i de andra talen.

Publik?

*Här har jag tagit reda på vilken publik talen har och om åhörarna har någon
möjlighet att agera.*

Presskonferensen: Det är en presskonferens och det är en stor målgrupp som talet
riktar sig till, journalister, partikamrater/regering, myndigheter, organisationer, Anna
Linds familj etc. Framst tycker jag talet riktar sig till svenska folket. Som enskild
människa, oavsett minister eller privatperson kan alla ta sitt demokratiska ansvar och
sluta upp i en samling. I just detta tal ser jag inte att en specifik grupp skulle kunna
agera annorlunda mot en annan, att de skulle ha olika möjligheter. Det skulle
eventuellt vara polisen eftersom Göran Persson säger att det är viktigt att attentatet
klaras upp.

Göran Persson måste givetvis ta hänsyn till Anna Lindhs familj, som kort innan fått
besked om hennes död så de inte känner sig utlämnade samtidigt som folket vill ha
information dels om dådet och dels om hur de ska handla och hantera krisen.

TV-talet: Se *Presskonferensen*.

Manifestationstalet: Detta är ett manifestationstal på Sergels torg och målgruppen är
bred. Talet riktar sig främst till svenska folket, specifika grupper kan vara journalister,
partikamrater/regering och myndigheter. Jag tror folket är där för att ta ställning mot
våldet och därför måste Göran Persson övertyga dem som inte ser att en enskild röst
kan göra skillnad i frågan.

Minnestalet: Det är ett minnestal som hålls i Stadshuset och de som närvarar är både
majestäter, excellenser, närstående och familj till Anna Lindh. Göran Persson tar upp
bredden på hans publik i talet ”Idag gästas Sverige av hennes vänner från alla jordens
hörn.” Publiken består på så sätt av olika grupper men jag ser inte att de kan reagera

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

speciellt olika. Alla är där för att lyssna på Göran Perssons minnestal, sörja och ta farväl av Anna Lindh oavsett om hon var kollega, vän, mamma, syster eller maka.

Då Göran Persson håller *Presskonferensen*, *TV-talet* och *Minnestalet* har ännu inte folkomröstningen skett i förhållande till sista, *Minnestalet*.

Retoriska situationen i övrigt, tid och plats?

Här har jag undersökt talarens möjligheter att övertyga publiken.

Presskonferensen: Det som talar emot ”[...] det är viktigt att detta attentat klaras upp”, är att ett liknande dåd skett för flera år sedan som fortfarande inte klarats upp (Mordet på Palme). Det finns en besvikelse hos åhörarna och jag tror deras tillit till myndigheter och polis kan vara skadad. Där måste Göran Persson omvända de som är motståndare. De kan även finnas en hopplöshet hos publiken som inte ser att en samling kan stoppa våldet och skapa det samhälle Göran Persson talar om. Eftersom jag inte ser att talets funktion är att övertyga utan att informera ser jag inte att sändarens möjligheter minskar.

TV-talet: Det är ett tv-tal och Göran Persson när en bred målgrupp. På grund av att det är ett direkt tilltal genom rutan riktat till den enskilda människan ser jag att hans möjligheter att övertyga publiken att samlas och att gå och rösta faktiskt ökar. Jag tycker även tiden är till hans fördel då det pågått kampanjaktiviteter inför EMU-valet en längre tid, folk har kunnat förbereda sig. Nu uppmanar Göran Persson medborgarna att ta ställning och han ber dem att ta sitt demokratiska ansvar och gå och rösta. Samtidigt kan man se det från ett annat perspektiv och att det är att folkomröstningen ligger för nära Anna Lindhs död och folk känner att det är konstigt och upplever det olustigt. Det är svårt att säga hur den enskilde människan handlar men det kan också vara så att folk sörjer och inte orkar ta ställning i EMU-frågan.

Manifestationstalet: Jag ser platsen, Sergels torg, som positiv eftersom de som kommit dit förmodligen är engagerade och vill visa sin sympati i frågan och lyssna på Göran Perssons ord och uppmaningar. Eftersom det bara gått en dag sedan han höll

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

Presskonferensen och *TV-talet* så tycker jag att tiden även i detta tal är till hans fördel då det pågått kampanjaktiviteter inför EMU-valet en längre tid. Men samtidigt säger han själv i detta tal ”Jag vet att många kan tycka att det känns konstigt, men det är viktigt att folkomröstningen genomförs som planerat.” Det är nog precis så många i publiken upplever det och det kan sätta käppar i hjulet för deltagandet i folkomröstningen.

Minnestalet: Eftersom det är ett minnestal till Anna Lindh är det fyllt med pathos och genom Göran Perssons sätt att bygga upp det med stilfigurer, exempel och på det målande sätt han gör berör han publiken. Han beskriver Anna Lindhs hårda arbete för demokratin på ett högtidligt men samtidigt mycket ödmjukt sätt vilket förmodligen ligger i linje med publiken sätt att se på demokratin och på det arbete Anna Lindh drev. På så sätt har han lättare att få publiken att handla och föra Anna Lindhs budskap vidare, vilket Göran Persson lovar i slutet av talet.

Hur knyter texten till publikens pathos?

Aspekter jag undersökt i denna fråga är om sändaren brukar medel för att väcka eller motverka känslor och attityder.

Presskonferensen: Talet vädjar till publikens pathos genom att Göran Persson till exempel säger ”Våra tankar går nu främst till Anna Lindhs familj; maken Bo, barnen och andra närstående” och ”Familjen har mist en mor och maka.” Dessa rader skapar givetvis känslor hos åhörarna då det är alltid är tungt att mista en familjemedlem. Talet handlar om Anna Lindhs demokratiska arbete och hur hon var som person vilket illustreras på ett målande sätt och skapar en känslöstämning hos mottagarna. ”I full färd med att debattera och diskutera, att övertyga människor på gator och torg. Så rycktes hon ifrån oss.”

TV-talet: Talet vädjar till publikens pathos genom att Göran Persson till exempel säger ”Chock och förstämning råder i vårt land. Utrikesminister Anna Lindh är död. Utsatt för ett attentat och berövad livet. Det som har hänt är förfärligt. Det känns överkligt, och ändå saknar vi henne redan.” Genom alla exempel han målar upp om Anna Lindh

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

så väcks givetvis känslor hos publiken ”Jag minns vännen Anna Lindh. Den Anna som med några väl valda ord eller ett varmt leende gav stöd när det behövdes.”

Göran Persson säger även i detta tal att hans tankar går till Bo och barnen vilket vädjar till pathos och han nämner Anna Lindh som mor, maka, vän, arbetskamrat och politiker, dessa ord har många starka konnotationer och påverkar pathos.

Manifestationstalet: Det finns flera meningar i talet som vädjar till pathos. Talet är allvarligt och tar upp en problematik och genomgående känns det som om Göran Persson väcker känslor och hans egen attityd till det som skett kommer fram. Han använder ord som till exempel ”sorg” och ”mördads” vilka har starka konnotationer. Det finns mycket pathos i hans uttalanden om Anna Lindh. ”Och hon skulle gått långt. Trots sina djupa erfarenheter så var hon så ung som politiker.”

Göran Persson har även valt att ta med en dikt som ett par tjejer från Kungsholmens gymnasium skrivit. Det kan väcka pathos hos publiken eftersom Göran Persson ser att deras ord är lika viktiga som hans egna.

Minnestalet: Talet vädjar till pathos i allra högsta grad och det gör också situationen i sig. En minnesstund är givetvis fylld av känslor, sorg och minnen. Exempelen är fulla av känslor ”Tack Anna, för allt du gav och den du var” och jag ser att han medvetet har valt att spela på pathos eftersom det är en naturlig del av ett minnestal.

Tillhör texten en retorisk genre?

Jag har analyserat vilken genre texten går under.

Presskonferensen: Jag ser att det finns inslag av två retoriska genrer i detta tal. Talet påminner om genus deliberativum eftersom det pläderar för att ta sitt demokratiska ansvar. Det finns också inslag av genren genus demonstrativum då Göran Persson hyllar Anna Lindh som person och som utrikesminister och talet påminner om ett minnestal. Exempelvis ”Med ett internationellt engagemang som sträcker sig ända tillbaka till SSU-tiden blev hon en uppskattad samarbetspartner i internationella sammanhang.”

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

TV-talet: Genren genus demonstrativum är genomgående i talet eftersom Göran Persson hyllar Anna Lindh genom att peka på hennes positiva sidor. Talet har också inslag av genus deliberativum då Göran Persson råder folket att samlas och rösta i folkomröstningen.

Manifestationstalet: Precis som i *Presskonferensen* och i *TV-talet* finns det inslag av två retoriska genrer även i detta tal. Talet har inslag av genren genus deliberativum till exempel då Göran Persson råder folket att engagera sig, ta ställning i svåra frågor och rösta i folkomröstningen. Genren genus demonstrativum är genomgående eftersom han hyllar Anna Lindh genom att peka på hennes positiva sidor. Han säger exempelvis att Anna Lindh har inspirerat många människor och att han ser henne som en stark symbol för det moderna Sverige, så som Sverige vill visas upp för övriga världen.

Minnestalet: Jag tycker att talet tillhör genren genus demonstrativum eftersom hans hyllning av Anna Lindh påminner om ett klassiskt minnestal. Göran Persson säger bland annat "Hon förde världens talan i Sverige." Det är stort.

Docere, movere, delectare?

Här har jag undersökt balansen mellan dessa tre komponenter.

Presskonferensen: Göran Persson använder docere då han ger informationen om att Anna Lindh har avlidit samt då han säger att det behövs en samling för att försvara det demokratiska samhället och att det är det enda sättet är att hedra Anna Lindh. Genom att han använder Anna Lindh som en slags symbol för det demokratiska samhället och sedan säger att publiken kan hedra henne genom att sluta upp kring de värderingar som de vill ska präglade landet vädjar han till viljan, movere, att påverka. Han använder även movere, griper tag i känslorna, då han tilltalar Anna Lindhs familj och använder ordet "mist" som har starka konnotationer.

Jag tycker inte att det finns en riktig balans mellan dessa komponenter då movere kommer aningen i skymundan. Han nämner att man till exempel ska sluta upp men jag finner det ganska vanskligt för publiken att ta steget till handling. Steget är långt och

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

jag tror att ett skakat Sverige i stunden hade behövt ännu tydligare riktlinjer för att kunna agera konkret och för att det skulle fått en större genomslagskraft.

Delectare, att ”roa” och ”behaga” publiken gör Göran Persson i samtliga tal genom att han håller retoriska tal som innehåller stilfigurer, evidentia och exemplum.

TV-talet: Göran Persson använder docere då han även i detta tal ger informationen om att Anna Lindh har avlidit samt säger att det behövs en samling för att försvara det öppna samhället. Han använder även docere då han ger folket informationen att rösta i folkomröstningen och även då han säger att vi, folket och han själv, ska föra hennes kamp vidare.

Genom att han använder Anna Lindh som en slags symbol för det demokratiska samhället och sedan säga att publiken kan hedra henne genom att föra hennes kamp vidare samt rösta i omröstningen vädjar han till viljan, movere, att påverka. Han använder även movere, griper tag i känslorna, då han tilltalar Anna Lindhs familj samt säger att dådet skadat den tillit som byggts upp. Ingen vill väl se tilliten rasera och på så sätt vädjar han till folk att engagera sig.

Jag tycker balansen mellan dessa komponenter är mer balanserade i detta tal än i det första.

Manifestationstalet: Även i detta tal använder Göran Persson docere då han ger informationen om att Anna Lindh har död. Han talar även till förnuftet genom att ge publiken information om att det behövs att de tar ställning och engagerar sig samt röstar i folkomröstningen, vilket också vädjar till movere. Att de blir påverkade rent känslomässigt och faktiskt gör det, röstar.

I de partierna han hyllar Anna Lindh så anser jag att han mest informerar hur hon fantastisk hon var, detta ligger till underlag för movere då det handlar om att få folket att rösta. Genom att måla upp Anna Lindh, med hjälp av docere, som en perfekt förebild för demokratin (hon målas upp som mänsklig samtidigt som hon är unik) så är

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

det lättare att få folket övertygade om att rösta eftersom de är känslomässigt påverkade.

Minnestalet: Jag tycker att talet innehåller mest movere eftersom Göran Perssons ord griper tag i publikens känslor genom sitt hyllande av Anna Lindh. Jag ser inte att exemplen, trots att det är många som innehåller logos, är speciellt informativa och resonerande på det sättet som det finns exempel på i de tidigare talen.

Talet innehåller lite docere men det är nog vanligt för genren då det inte är ett faktatal där den informativa aspekten är den viktiga. Det viktiga är istället att hylla en människa som haft en stor betydelse för Sverige så väl internationellt.

Textens budskap?

Här har jag undersökt om talets budskap kommer tidigt i talet eller om det kommer sent.

Presskonferensen: Då jag tycker att talets budskap är att informera att utrikesminister Anna Lindh är död så framför Göran Persson sitt syfte tidigt. Eftersom Göran Persson håller presskonferensen för att informera om hennes död finns det ingen anledning att dröja med detta. Redan i första meningen berättar han det.

Ett annat syfte, dock inte lika uttalat, är att ta sitt demokratiska ansvar och detta kommer mot slutet av talet men byggs upp genom exempel i hela talet som pekar på att Anna Lindh gjorde just detta. Jag tror att det är ett effektivt sätt att bygga upp ett tal på. Först visar man en positiv förebild och sedan ber man folket att agera snarlikt. Åhörarna vill givetvis hedra en avliden utrikesminister samt känna att de ställer upp för ett land i kris. De vill inte vara dåliga samhällsmedborgare och förhoppningsvis tror de på demokrati.

TV-talet: Eftersom talets överordnade budskap är att gå och rösta i folkomröstningen kommer budskapet ganska sent i talet. Jag tror det finns en taktisk poäng med detta eftersom Göran Persson bygger upp en sorts argumentation. Dock är denna ganska

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

implicit men genom att han hyllar Anna Lindh och hela tiden kopplar hennes arbete till demokrati på ett positivt och inspirerande sätt kan han sedan komma med slutklämmen, rösta.

Manifestationstalet: Budskapet kommer efter att mer än halva talet har gått och jag tror det är strategiskt eftersom Göran Persson bygger upp en sorts argumentation precis som i *TV-talet*. Dock är denna ganska implicit men genom genren *genus demonstrativum* hyllar han Anna Lindh och kopplar hennes arbete till demokrati på ett positivt och inspirerande sätt kan han sedan komma med ett deliberativt budskap, gå och rösta!

Minnestalet: Det retoriska budskapet kommer i slutet av talet.

8 Resultat av analys

För att påminna om bakgrunden och syftet med uppsatsen kommer jag i denna del ge en kort sammanfattning samt än en gång redogöra för mina frågeställningar. Jag kommer därefter att svara på dem och knyta an till teorier vid relevans.

8.1 Kort sammanfattning av uppsatsens bakgrund & syfte

Det återstår bara fyra dagar till folkomröstningen om Sverige ska medverka i det europeiska valutasamarbetet och ja-sidans frontfigur, utrikesminister Anna Lindh är mördad. Sverige är i kris och före detta statsminister Göran Persson håller flera retoriska aktiviteter i samband med mordet.

Då den politiska aspekten av mordet på Anna Lindh var underutforskad blev syftet med uppsatsen dels att ta reda på genren genus demonstrativums betydelse i politisk kriskommunikation, dels undersöka hur Göran Persson använde situationen för att föra fram ett politiskt budskap. Ett annat syfte var att ur ett retoriskt perspektiv ta reda på hur Göran Persson bearbetade krisen samt ville jag lyfta upp genren genus demonstrativum i ljuset.

8.2 Resultat av frågeställning 1

8.2.1 Resultat av frågeställning 1 - *Presskonferensen*

- 1. Hur använder Göran Persson genren genus demonstrativum för att bearbeta den politiska kris som ett ministermord innebär?*

Göran Persson förväntas att uttala sig i och med att Sverige är i kris och underrätta allmänheten med information (Lidskog, Nohrstedt & Warg 2000). Det är en händelse som berör befolkningen och samhället och det är viktigt att händelseutvecklingen av problemet påverkas i rätt riktning samt att processen drivs framåt, precis som Krisberedskapsmyndigheten skriver (2007). Då Göran Persson är statsminister förutsätts det att han både ger råd till folket om hur de ska handla i krisen samt informera om Anna Lindhs död.

Jag tycker att det framgår i talet att Göran Persson stod Anna Lindh nära, både som vän och som kollega. Han nämner i slutet av talet att det egna partiet har mist en skicklig politiker och att regeringen har mist ett erfaret statsråd. Implicit tolkar jag det som att de hade en god relation och att Göran Persson beundrade henne eftersom han använder adjektiv med positiva

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

konnotationer. Han har även valt att han inrikta sig på hennes goda handlingar. ”Hon är känd för att vara engagerad, ambitiös, och mycket kunnig.”

Genren *genus demonstrativum* är genomgående i talet och har influenser från klassiska minnestal. Ett exempel på det är att Göran Persson får medborgarna att inse att Anna Lindh inte längre finns med dem och att de nu måste förenas och se framåt istället (Elmelund Kjeldsen 2008). Texten genomgås av två teman, dels att hylla Anna Lindh och dels att ta upp att en samling behövs. Det finns ingen knivskarp gräns mellan dessa teman utan de binds ihop genom att Göran Persson säger att dådet mot henne skadar tilliten i samhället. Genom att hedra Anna Lindh och sluta upp kring de värderingar som Sverige ska präglas av så försvaras det demokratiska samhället. Anledningen till att Göran Persson håller talet är främst för att komma ut med informationen om Anna Lindhs död men också lugna folket och ge dem några råd. Dessutom vill han även hylla sin vän och partikollega.

Genom användningen av genren *genus demonstrativum* tonas den problematik som råder i och med att en utrikesminister har blivit mördad kort innan EMU-valet, ned. Då Anna Lindh var frontfigur för ja-sidan spekuleras det naturligtvis om det är ett dåd av politisk karaktär eller inte. Eftersom Göran Persson själv inte vet något i denna situation kan han inte uttala sig i frågan. Göran Persson kan på så sätt ta hjälp av genren *genus demonstrativum* och på ett naturligt sätt lägga fokus på Anna Lindh. Genom att han beskriver hur hon var som person samt tar upp det demokratiska arbete hon brann för, kommer inte dådet i centrum, utan demokratins betydelse.

Genom att Göran Persson använder Anna Lindh som symbol för det demokratiska samhället och sedan uppmanar publiken att hedra henne genom att sluta upp kring de värderingar som de vill ska präglade landet vädjar han till *move*, viljan att påverka. Genom genren visar Göran Persson prov på Anna Lindhs egenskaper och försöker därigenom upprätthålla de viktiga demokratiska värderingar som hon stod upp för vilket skapar hopp.

Göran Persson kan också få publiken att instämma i hans egna värderingar om Anna Lindh och demokratins betydelse och få dem att uppfyllas av samma beundran som han själv. Genren fungerar på det sätt att Göran Perssons lovprisning av Anna Lindh uppmuntrar

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

medborgarna till att tro på framtiden. Känslan syftar till att få samhället att resa sig igen efter att ha blivit omkullkastat.

8.2.2 Resultat av frågeställning 1 - *TV-talet*

Talet är retoriskt eftersom det bland annat innehåller många stilfigurer som beskriver Anna Lindh. Till exempel stegringen ”Socialdemokratin har mist en av sina skickligaste politiker. Regeringen har mist ett erfaret statsråd och en god arbetskamrat. Sverige har mist en av landets viktigaste företrädare, vårt ansikte ut mot världen.” Precis som i *Presskonferensen* förekommer det många adjektiv, vilket är typiskt för genren där man ofta ger lovprisande beskrivningar, som klustrar kring Anna Lindh och det finns konkreta exempel ”Vi kan se henne framför oss, ivrigt gestikulerande på ett torg eller i en talarstol” och ”Vi kan höra hennes röst, positiv men uppfostrande.” Genom genren visar Göran Persson på många av hennes positiva egenskaper och hon blir därmed en förebild för folket som de kan känna tillit och respekt för.

Johannesson (2006) skriver att en duktig talare kan använda sig av genus demonstrativum för att förändra publikens världsbild samt få dem att handla på ett nyare och mer alternativt sätt. Då talets syfte är att sluta upp tillsammans och rösta i folkomröstningen får genren genus demonstrativum och hyllandet av Anna Lindh en mycket betydelsefull roll. Eftersom Göran Persson säger att Anna Lindh representerade Sverige fungerar hon som ett ideal för demokratin. Hyllningen möjliggörs genom genren och resulterar i att dådet inte kommer i centrum. Istället läggs grunden för talets budskap, att rösta, genom lovprisningen av Anna Lindh.

Med hjälp av genren genus demonstrativum hyllar Göran Persson den enskilda människan och Anna Lindh får utgöra en grund för en gemensam medborgerlig moral. Anna Lindh fungerar som en slags motpol mot våldet och för att hedra henne bör man som en god samhällsmedborgare ta sitt demokratiska ansvar. I detta tal finns det sex uppmaningar, till exempel ”Vi måste visa beslutsamhet och sluta upp kring de värderingar vi vill ska prägla Sverige.” Känslan som framkallas av genren genus demonstrativum är att man bör samlas och rösta i folkomröstningen. Både för att hedra en mördad utrikesminister men också för man har en skyldighet av moralisk karaktär.

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

8.2.3 Resultat av frågeställning 1 - *Manifestationstalet*

I detta manifestationstal för demokrati och mänskliga rättigheter mot våld, får Anna Lindh precis som i *TV-talet*, representera det moderna Sverige, det Sverige som ska visas upp för världen. Göran Persson säger explicit att Anna Lindh var en stark symbol för det moderna Sverige och det öppna samhället. Det stegras för varje tal där hon i *Presskonferensen* fungerar som en förebild, i *TV-talet* är hon Sveriges representant och i detta tal en stark symbol. Hennes demokratiska strävan fungerar även här som en motpol till våldet.

Det finns fem uppmaningar i texten av varierande styrka som alla pekar på demokrati. Genom att man som medborgare engagerar sig, tar sitt ansvar, bryr sig om sina medmänniskor och röstar i folkomröstningen hedrar man både Anna Lindh och tar ställning mot våldet. Talets uppbyggnad och genren genus demonstrativum ger känslan av att om man inte engagerar sig är man ingen demokratisk medborgare. Genom genren faller det naturligt att använda Anna Lindh som ett exemplum och därigenom visa prov på hennes moraliska egenskaper, vilket också gör henne till ett föredöme för andra. När Göran Persson uppmanar folket att ta ställning i frågan och rösta i folkomröstningen blir hans övertygande kraft därför starkare. Det är svårt att tolka om publiken tycker att uppmaningarna är påfrestande men genom kontexten förmodar jag inte det. Snarare tror jag att det är nödvändigt med ett inkluderande tilltal för att Göran Persson ska få igenom sitt budskap och leda folket genom krisen.

Genom genren övertygar Göran Persson publiken om att föra Anna Lindhs kamp vidare och genren fungerar som en slags mental krishantering. Genom att tillsammans lovprisa en avliden människa och ge löftet om att de ska föra hennes budskap vidare så både stärks och enas medborgarna i det drabbade samhället, vilket är viktigt för att kunna gå vidare i en kris.

8.2.4 Resultat av frågeställning 1 - *Minnestalet*

Genomgående i talen har Anna Lindh fått utgöra ett föredöme för den svenska nationen och hon har också blivit hyllad på en internationell nivå. Även i detta tal får Anna Lindh en stor betydelse och fungerar som ett praktexempel på en kämpe för demokrati.

Det finns fler starka exempel i talet som till exempel ”Människan kan skämmas av från sina möjligheter. Anna såg det hända överallt. I en svenska skola när ett barn bli mobbat och de

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

vuxna inte ser” och ”När jag ser gatubarn i Latinamerika med smutsiga och undernärda ansikten eller prostituerade småflickor i Chile eller Thailand – vars enda dröm är att kunna leva en vecka till – vet jag varför jag är socialdemokrat.” Genom att använda Anna Lindh som ett exemplum för någon som kämpade emot orättvisorna och var stolt över sitt arbete definierar Göran Persson dygder som bör vara grundläggande för den officiella samhällsordningen, vilket är typiskt för genren *genus demonstrativum*. Då språket är vackert, högtidligt och fyllt av pathos passar genren utmärkt för kontexten och vädjar till *movere*, att föra hennes kamp vidare.

8.3 Resultat av frågeställning 2

8.3.1 Resultat av frågeställning 2 – *Presskonferensen*

- 2. Vad vill Göran Persson uppnå med sina tal och med vilka retoriska medel försöker han skapa mening kring mordet?*

Talets budskap är att informera folket om att utrikesminister Anna Lindh är död. Göran Persson måste snabbt ge beskedet till medborgarna och det är därför han håller presskonferensen.

Talet vädjar till publikens pathos genom att Göran Persson till exempel säger ”Våra tankar går nu främst till Anna Lindhs familj; maken Bo, barnen och andra närstående” och ”Familjen har mist en mor och maka.” Dessa rader skapar känslor hos åhörarna då det alltid är tungt att mista en familjemedlem. Ett retoriskt medel Göran Persson använder sig av är pathos. Talet handlar om Anna Lindhs demokratiska arbete och hur hon var som person vilket exemplifieras genom de retoriska medlen *evidentia* och *stilfigurer*. Dessa medel syftar till att gripa tag publiken exempelvis ”I full färd med att debattera och diskutera, att övertyga människor på gator och torg. Så rycktes hon ifrån oss.” Då Göran Persson talar om dådet och att det skadar tilliten i samhället vädjar han även där till pathos, han spelar på publikens känslor och sina egna. Han är upprörd och skakad själv men tillsammans med medborgarna ska han få bukt på problemet.

Det är svårt att ha invändningar mot budskapet men det finns dock en oro hos publiken då Sverige blivit utsatt för ett dåd tidigare. För att minska misstankarna och avståndet till publiken använder sig Göran Persson av pronomen som ”våra”, ”oss”, ”vi” för att istället

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

skapa en samhörighetskänsla. Det är taktiskt eftersom många kan skriva under på flera av hans kommentarer. ”Vi vill ju ha ett samhälle där alla människor kan röra sig fritt och säkert – också en utrikesminister. Vi vill ju ha ett samhälle som är tryggt för alla.” Vem vill inte det?

Det finns två underordnade budskap i talet och det är dels att hylla Anna Lindh och dels att uppmana publiken att ta sitt demokratiska ansvar. Trots att det är ett tal av informerande karaktär så finns det persuasiva inslag. Göran Persson säger att det behövs en samling, att dådet snabbt bör klaras upp samt att svenska folket ska visa beslutsamhet och stå för de värderingar som ska prägla landet. De persuasiva inslagen är ganska vaga eftersom de inte backas upp av argument samt att det inte förekommer några konkreta förslag på hur man till exempel visar beslutsamhet.

I detta tal, använder Göran Persson även de retoriska medlen pathos- och logosbevis som pekar på hur Anna Lindh brann för ett demokratiskt samhälle, vilket skapar en grund för de kommande talen som jag skrev tidigare. Det han vill uppnå med talet är också att bygga upp ett sorts förtroende samt lugna och underrätta folket. Detta gör han genom det retoriska medlet exemplum, han ger beskrivningar av Anna Lindh hämtade ur sin copia. På det här sättet framstår Göran Persson som kunnig samt visar att han kände Anna Lindh väl vilket är viktigt i sammanhanget för att skapa tillit, något han också vill uppnå med talet. Att först måla upp en förebild, för att sedan be folket att agera snarlikt, bäddar för att åhörarna vill hedra Anna Lindh eftersom man inte vill vara en dålig samhällsmedborgare. Betydelsen av hans retoriska medel, att använda sig av exemplum, blir att det successivt planteras ett frö och inför kommande tal då syftet är att gå och rösta, kommer publiken vara mer mottagliga för det.

8.3.2 Resultat av frågeställning 2 - TV-talet

Talets syfte är persuasivt och det överordnade budskapet är ”Gå och rösta i söndagens folkomröstning” vilket är vad Göran Persson vill uppnå med talet. Det persuasiva budskapet har ett större fokus i detta tal än i det första. Det är endast ett par dagar kvar till folkomröstningen i EMU-frågan och det ligger i tiden att Göran Persson gör ett uttalande eftersom folket måste få riktlinjer om vad de bör göra. Göran Persson får som statsminister föra partiledarnas ord i riksdagen och säger ”Folkomröstningen kommer att fullföljas som planerat. Resultatet ska respekteras. Partiledarna i riksdagen har enats om att avbryta

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

kampanjaktiviteterna och polemiken.” Eftersom presskonferensen med tillkännagivandet av Anna Lindhs död hölls på morgonen samma dag har det gått flera timmar sedan publiken fick informationen. Detta kan medföra att åhörarna är mer mottagliga för ett budskap men det är svårt att säga hur den enskilde människan handlar. Kanske kan det vara så att folk sörjer och inte orkar ta ställning i EMU-frågan men eftersom tiden är knapp har Göran Persson inget större val.

Talets överordnade budskap, att rösta i söndagens folkomröstning, kommer ganska sent och det underordnade budskapet, att hylla Anna Lindh genomsyrar hela talet. Det finns en poäng med att det överordnade budskapet kommer sent eftersom Göran Persson bygger upp en sorts argumenterande process. Det fungerar som ett retoriskt medel vilket verkar implicit genom att han hyllar Anna Lindh och hela tiden kopplar hennes arbete till demokrati på ett positivt och inspirerande sätt, för att sedan komma med slutklämmen, rösta. Genom detta medel, som verkar positivt, skapar han en mening kring mordet eftersom han strävar framåt och får folket att sluta upp.

Även i detta tal använder sig Göran Persson av pronomen som ”våra”, ”oss”, och ”vi”, vilket skapar en samhörighetskänsla och stärker medborgarna i ett enat syfte. Men samtidigt inkluderar han publiken i sina egna värderingar kopplade till Anna Lindhs politik vilket riskerar att skapa känslan av att man inte har någon egen åsikt. ”Efter vår förmåga ska vi föra din kamp vidare, kampen för freden, för internationell solidaritet, kampen för ett fritt och öppet Sverige utan rasism och främlingsfientlighet. Vårt tack till dig blir att föra ditt budskap vidare.” Åhörarna har en ganska central roll och Göran Persson talar till dem som viktiga medborgare som bör ta demokratiskt ansvar. Detta sker genom uppmaningar ”Därför måste vi sluta upp tillsammans” och ”Därför vill jag att alla ska gå och rösta i söndagens folkomröstning.” Uppmaningarna som är byggda av stilfigurer kan vara ett försök att skapa mening kring mordet. Göran Persson vill att folket ska engagera sig och Strömbäck skriver att det är viktigt att man i en demokrati får medborgarna att rösta på valdagar eftersom det bekräftar det demokratiska politiska styret (2000). Givetvis är detta en aspekt Göran Persson vill uppnå med talet. I och med partiets splittring vill Göran Persson få så många som möjligt att rösta eftersom oppositionsmätningarna inför folkomröstningen visade att ett högt valdeltagande skulle innebära en vinst för ja-sidan medan att lågt valdeltagande skulle

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

innebära en fördel för nej-sidan. Ett retoriskt medel han använder sig av för att få medborgarna att rösta är att vädjar till deras moral.

För att kunna övertyga en publik är ett viktigt retoriskt medel en bra balans mellan komponenterna *docere*, *movere* och *delectare* vilket Göran Persson har i detta tal. Han använder *docere* då han ger informationen om att utrikesminister Anna Lindh är död samt säger att det behövs en samling för att försvara det öppna samhället. Han använder även *docere* då han ger folket informationen om vikten av att rösta i folkomröstningen och även då han säger att vi, folket och han själv, ska föra Anna Lindhs kamp vidare. Detta vädjar i sin tur till *movere* eftersom publiken blir känslomässigt påverkade. *Delectare*, att roa och behaga åhörarna gör Göran Persson genom att använda retoriska medel som stilfigurer, *evidentia* och *exemplum*.

8.3.3 Resultat av frågeställning 2 – *Manifestationstalet*

Manifestationstalet för demokrati och mänskliga rättigheter mot våld har ett persuasivt budskap. Det överordnade budskapet som att vädja till folket att genomföra folkomröstningen, att de ska samlas över partigränserna och ta sitt demokratiska ansvar. Ett retoriskt medel Göran Persson använder sig av i talet är att han tar hjälp av genren *genus demonstrativum*. Han hyllar Anna Lindh och hon fungerar som ett exempel på någon som tog sitt demokratiska ansvar. Genom att använda henne som ett exempel skapar han mening kring mordet och övertygar folket om att rösta eftersom Anna Lindh var en god förebild för demokratin.

Budskapet, att gå och rösta, kommer efter att mer än halva talet har gått och Göran Persson använder sig av samma taktiska strategi som i *TV-talet*. I detta tal använder sig Göran Persson av enande symboler ”Att genomföra folkomröstningen, att samlas över partigränserna, att ta vårt demokratiska ansvar – det är också många bra sätt att hedra Anna Lindh.” Strömbäck skriver att ju fler medborgare som är delaktiga och engagerade i den politik som drivs ju mer demokratiskt upplevs systemet (2000).

Med detta tal vill Göran Persson också sprida ett lugn samtidigt som han vill uppmana folket att det är viktigt att ta ställning i folkomröstningen. Genom att han fokuserar på det ljusa,

demokratins innebörd, istället för att explicit tala om Anna Lindhs död så bidrar han till att ena och stärka samhället istället för att splittra det.

8.3.4 Resultat av frågeställning 2 – *Minnestalet*

Det Göran Persson vill uppnå med talet är att föra det Anna Lindh stod för vidare.

Folkomröstningen är över och talet är det sista i processen. Genom talet får gästerna som närvarar vid minnesstunden en möjlighet att ta ett sista farväl av Anna Lindh och Göran Persson sätter punkt. ”Det känns omöjligt idag, men tillsammans ska vi föra det som Anna stod för vidare.” Det finns inget persuasivt syfte eftersom talet hölls efter folkomröstningen. Däremot hyllas Anna Lindh även i detta tal och Göran Persson kopplar nästan alla exempel om henne till hennes tro på demokrati vilket givetvis stärker bilden av henne och demokratin men jag ser inte att han gör det för att övertyga eller påverka någon av åhörarna. Göran Perssons mål blir att stödja dem som är där och stärka den gemensamma föreställningen om demokratins betydelse.

Även i detta tal använder Göran Persson det retoriska medlet exemplum. Talet är fullt av beskrivningar av Anna Lindh både hur hon var som person men även hur hon arbetade inom politiken. ”I den andan kom hon att verka som SSU-ordförande i sex år. Det var under de åren hon började utveckla en talang att rakt på sak, under 15 sekunder, kunna formulera en distinkt åsikt framför en TV-kamera.” Dessa exempel stärker Göran Perssons ethos, då han verkar trovärdig. Som auktoritet är det viktigt att han upprätthåller sitt ethos under hela talprocessen, vilket inte är ett syfte utan en självklarhet.

Ett retoriskt medel som är till Göran Perssons fördel i samtliga tal är hans ethos. Han vinner auktoritet hos sin publik eftersom han under hela talprocessen framställs som han vet vad han talar om och kan ge detaljerade beskrivningar av Anna Lindh. Exempelen stärker inte bara Göran Perssons ethos utan också Anna Lindhs. Ett annat retoriskt medel som skapar mening kring mordet är att det finns fler exempel som är fyllda av pathos. Genom pathos visar Göran Persson sin respekt för Anna Lindh och för hennes familj och vänner. Effekten är att han framställs som ödmjuk och lyhörd vilket framställer honom som vir bonus. På så sätt har han lättare att få publiken att handla och föra Anna Lindhs budskap vidare. Göran Persson bygger upp ett känslomässigt tal med hjälp av retoriska medel som stilfigurer där han liknar Anna

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

Lindh vid en osynlig skatt och många positiva adjektiv som klustrar kring Anna Lindh. Han sätt att göra detta syftar till att beröra åhörarna. Han beskriver Anna Lindhs hårda arbete för demokratin på ett högtidligt men samtidigt mycket respektfullt sätt vilket förmodligen ligger i linje med publiken sätt att se på demokratin och på det arbete Anna Lindh drev.

8.4 Resultat av frågeställning 3 – Presskonferensen, TV-talet, Manifestationstalet & Minnetalet

Här kommer jag redovisa resultaten av samtliga tal eftersom jag ser dem som en process i förhållande till denna forskningsfråga och därför är det svårt att urskilja nyanser från tal till tal.

3. Vilka attityder försöker Göran Persson få åhörarna att inta och hur gör han det?

Presskonferensen, TV-talet, Manifestationstalet & Minnetalet Genomgående i talen är Göran Persson mycket känslfull och visar ett stort engagemang, dels i sin hyllning av Anna Lindh och dels i sin oro för hotet mot det demokratiska samhället.

I *Presskonferensen* och i *TV-talet*, säger Göran Persson att det är viktigt att attentatet snabbt klaras upp och han ställer fler retoriska frågor om hur det kunde få hända. För att skapa positiva attityder och förhållningssätt använder han sig av genren genus demonstrativum för att få igenom ett deliberativt budskap. Hans genomgående hyllning av Anna Lindh flyttar fokus från dådet vilket minimerar uppståndet kring ministermordet och lugnar folket. Istället kan Göran Persson koncentrera sig på att upprätthålla demokratiska medborgliga värderingar vilket han gör genom att använda Anna Lindh som en kämpe för demokrati.

I *Presskonferensen*, *Tv-talet* och i *Manifestationstalet* använder Göran Persson uppmaningar som vädjar till moralen och skyldigheten att engagera sig, till exempel ”Vad som just nu behövs är samling” och ”Men demokratin fungerar inte om vi inte tar ansvar för den, om vi inte känner att den också för med sig en skyldighet.” Göran Persson använder sig också av stilfigurer fulla av moral ”Att bry sig om sina medmänniskor. Att inte vända ryggen till när de demokratiska rättigheterna kränks, när någon angrips för den hon är, när någon utsätts för våld och förtryck. Skyldigheten

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

att ta ställning, också i svåra frågor.” Det skapas flera attityder i och med det sätt
Göran Persson väljer att tilltala publiken på. Dels skapas pathos för de dygder Anna
Lindh utträttade och en vilja att handla, dels skapas framtidshopp och ett mindre oroligt
Sverige.

Göran Persson redogör för medborgarna att varje enskild röst är lika mycket värd. Han
uppmanar dem att ta ställning mot våldet genom att gå och rösta i folkomröstningen så
att våldet inte segrar över rösträtten. Göran Persson ser bakåt i tiden genom
beskrivningarna av Anna Lindh samtidigt som han vädjar till folket att rösta för att
hedra henne. Detta medför att det förflutna och nuet enas och genom att medborgarna
röstar hedras Anna Lindh och vederbörande kommer leva kvar i minnet. Det
krisdrabbade samhället kan då enas och blir starkare genom att föra Anna Lindhs
kamp vidare (Elmelund Kjeldsen 2008). En av de viktigaste attityderna Göran Persson
försöker skapa i sin politiska kriskommunikation är att medborgarna inte ska vara
rädda utan sluta upp och ena ett omkullkastat Sverige.

9 Slutsats & diskussion

Jag kommer i denna avslutande del diskutera några iakttagelser som jag finner viktiga i min studie samt utvärdera den i förhållande till uppsatsens frågeställningar, teorier och metoder. Dessutom kommer jag att redogöra för de undersökningar som kan vara relevanta för framtida forskning.

Valet av studie grundar sig i mitt intresse för genren genus demonstrativums betydelse i politisk kriskommunikation. Då mordet på Anna Lindh har kartlagts ur flera perspektiv men dock inte ur ett retoriskt politiskt så tycker jag att den dimensionen är spännande. Jag vill lyfta upp den epideiktiska genren i ljuset eftersom den ofta kommer i skuggan av genren genus deliberativum. Ett annat syfte var att ta reda på hur Göran Persson använde situationen för att föra fram ett politiskt budskap samt att ur ett retoriskt perspektiv kartlägga hur Göran Persson bearbetade krisen.

Jag skrev under rubriken Inledning & bakgrund att jag var intresserad av att undersöka huruvida Göran Persson ändrar eller utvecklar sin retoriska strategi. Jag anser att han gör det. I *Presskonferensen* är han mer informerande och strävar efter att skapa pathos vilket lägger grunden för de kommande talen där han ber medborgarna att rösta. I *TV-talet* och i *Manifestationstalet* blir han allt mer argumenterande inför EMU-valet och argumenten byggs upp av genren genus demonstrativum. I *Minnestalet* är folkomröstningen över och han tonar ner sin roll och sätter punkt för sin talprocess.

Min studie visar att genren genus demonstrativum stärker och enar medborgarna i ett krisdrabbat samhälle. Jag tycker att Göran Persson är en skicklig retoriker vilket stödjer Olofssons (2001) åtta år gamla studie. Göran Persson använde Anna Lindh som exempel för någon som tog sitt demokratiska ansvar. Därmed kunde han fokusera på demokratins betydelse istället för att explicit tala om våldet ur ett negativt perspektiv. Detta resulterade i att problematiken kring ministermordet minimerades och att han istället kunde lägga vikt vid att sträva efter gemensamma medborgliga värderingar. Jag tror att medborgarna kände ett visst lugn i och med genren eftersom den medförde en framtidstro. Genom framställningen av Anna Lindh skapades det en trygghetskänsla och jag anser att det är precis som Johannesson

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

(2006) skriver, nämligen att en publik kan acceptera ett hyllningstal över en annan människa om de själva tror att de kan genomföra någon av de framstående prestationer som de hör prisas.

Jag kan givetvis aldrig veta vad Göran Persson ville uppnå med talen eftersom jag inte känner honom eller kan läsa hans tankar. Däremot har jag genom min tolkning kommit fram till att Göran Perssons övergripande syfte var att få medborgarna att delta i folkomröstningen. För att lättare att få igenom sitt budskap använde Göran Persson sig av till exempel symboler och stilfigurer vilket gav hans ord större effekt. Jag tror att hans val av genre bidrog till ett högt valdeltagande och därmed anser jag att hyllning som politisk kriskommunikation fungerar för att få igenom ett deliberativt budskap. Att han även skapade attityden att folk inte skulle vara rädda utan istället att de skulle sluta upp, och sträva framåt, ser jag som mycket viktigt i hans bearbetning av den politiska krisen. Jag ställer mig frågan varför genren genus demonstrativum inte förekommer oftare eftersom den verkar ha en övertygande effekt då den åtminstone i det här fallet fungerar som en implicit process av argumenterande prägel? Den skulle exempelvis kunna användas i valrörelser där de övertygande orden är viktiga och målet är att få många röster. Ett av genrens drag är att den kan ändra eller stärka en människas världsbild, vilket skulle kunna påverka valresultatet. Eller är det som Johannesson skriver att genren än idag är förknippad med tomma ord och fraser, och kan skapa negativa konnotationer (2006)? Kanske kan det vara så att genren fungerade i denna kris eftersom människor var så pass sårbara och chockade att de räckte ut händerna efter allt som kunde vara en livlina?

Genomgående i alla tal hyllar Göran Persson Anna Lindh och lyfter upp hennes betydelse för Sverige och världen. Då hon var både hans partikollega i Socialdemokraterna samt arbetade för införskaffandet av euron som valuta, precis som han själv, har jag under uppsatsens gång funderat över om det fanns en taktisk poäng med att hålla talen ur denna genre för att få fler röster. Svaret på den frågan är att jag antar att genren var ett taktiskt drag eftersom talen resulterade i ett högt valdeltagande. Opinionsmätningarna inför folkomröstningen visade att ett högt valdeltagande skulle innebära en vinst för ja-sidan medan ett lågt valdeltagande skulle innebära en fördel för nej-sidan. Dock ser jag inte talen enbart som ett fiskande efter röster

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

utan som en vägledande process i en mycket allvarlig kris. Att det höga valdeltagandet resulterade i en förlust för nej-sidan är inget jag valt att kommentera i denna studie. Inför framtida forskning rekommenderar jag därför en uppsats som undersöker just detta.

I min uppsats har jag använt mig av analysmetoderna strukturell analys, stilanalys, idoelogkritisk analys och retorisk analys och jag tycker att analysmetoderna har gett mig tillförlitliga svar på frågeställningarna. Till en början hade jag tänkt applicera Bitzers retoriska situation på respektive tal eftersom jag föredrar den framför Vatz då Bitzer liksom jag anser att det är situationen som styr talaren. Jag insåg dock att den retoriska analysen, där fokus ligger på sambandet mellan talare, situation och publik, kartlade den biten och att Bitzers retoriska situation därför inte var nödvändig. Än en gång vill jag poängtera det som jag tidigare behandlat i uppsatsen, nämligen att analyserna är gjorda ur ett hermeneutiskt perspektiv, vilket bygger på min tolkning och min doxa. Eftersom metoderna är hämtade från Hellspongs bok *Metoder för brukstextanalys* vore det intressant att ta undersökningen ett steg vidare. Det empiriska materialet finns även på engelska och därför vore det givande om det även studerades av en person som inte har en svensk tolkningsram. Jag anser att studier av genrens betydelse behövs även i andra sammanhang eftersom genren än idag förknippas med festtal och begravningar. Genom denna studie har jag dock visat att detta till viss del inte stämmer.

I titelnamnet på uppsatsen ställer jag en fråga: Hyllning som politisk kriskommunikation?

Studien har visat att Göran Perssons val av genren genus demonstrativum hade en stor inverkan rent kriskommunikativt och politiskt. Göran Persson lyfte fram Anna Lindh som ett ideal och skapade samtidigt en gemenskap hos den svenska befolkningen genom till exempel hans användning av pronomen. Genom denna strategi bildades värderingar. Detta stödjer Lindqvist Grindes resonemang om att medborgarnas moraliska värderingar är viktiga under hyllningstal eftersom det bildas en gemenskap kring normerna i samhället (2008). Genom de värderingar som Göran Persson målade upp med hjälp av genren kunde han använda situationen för att föra fram ett politiskt budskap. Jag tolkar det som att Göran Persson sett tiden då de retoriska aktiviteterna ägde rum som en process, där varje tal utgjorde en egen funktion. Då jag i början av uppsatsen skrapade lätt på ytan kunde hans tal till synes ses som en bearbetning av krisen. Men efter en djupdykning anser jag att syftet också var något annat,

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

nämligen att Göran Persson ville dölja sitt deliberativa budskap genom demonstrativ retorik (jmf Lindqvist Grinde 2008).

Med min uppsats vill jag belysa att retoriken med sina ord, med sina olika genrer och med hjälp av en skicklig talare kan ha en enorm påverkan på medborgare i kris. Men, vi får aldrig glömma att retoriken inte kan tvinga en människa till handling om talaren är vir bonus.

Elmelund Kjeldsen beskriver retoriken som en öppen hand och kanske var det så att Göran Perssons tal fungerade som en livlina i krisen. Jag tycker Elmelund Kjeldsen uttrycker retorikens betydelse på ett klokt sätt, nämligen ”Talarens makt är stor, men mottagarnas är större” (2008:356).

Jag vill avsluta min uppsats med ett par väl valda ord från Chris Patten hämtade från

Unsgaard:

*Få händelser får tiden att stanna upp.
En sådan händelse var Anna Lindhs död.
En kvinna som älskade världen och som
hela världen älskade (Citerat efter Patten 2005: inledning).*

Hyllning som politisk kriskommunikation?
Kandidatuppsats Södertörns högskola
Linda Egersten

Källförteckning

Litteratur

Beck, Ulrich (2000) *Risksamhället*. Uddevala.

Beckman, Ludvig, Olsson, Stefan, & Wockelberg, Helena (2003:6) *Demokratin och mordet på Anna Lindh*. Krisberedskapsmyndigheten (KBM), Stockholm.

Bitzer, Lloyd (1968) "The Rhetorical Situation". *Philosophy & Rhetoric* 1.

Elmelund Kjeldsen, Jens (2008) *Retorik idag*. Studentlitteratur.

Elmelund Kjeldsen, Jens (2006) *Retorik i vår tid. En introduktion i moderne retorisk teori*. Spartacus forlag.

Hellspång, Lennart (2004) *Konsten att tala. 2 uppl.* Studentlitteratur, Lund.

Hellspång, Lennart (2001) *Metoder för brukstextanalys*. Studentlitteratur, Lund.

Holme, Idar Magne, & Krohn Solvang, Bernt (1997) *Forskningsmetodik. 2 uppl.* Studentlitteratur, Lund.

Hultman, Tor G. (2003) Svenska Akademiens språklära, Stockholm.

Höijer, Birgitta & Rasmussen, Joel (2005:10) *Medborgare om våldsdåd REAKTIONER EFTER MORDET PÅ ANNA LINDH OCH ANDRA DÅD*. Krisberedskapsmyndigheten (KBM), Stockholm.

Jarlbro, Gunilla (2004:1) *Krisjournalistik eller journalistik i kris? EN FORSKNINGSOVERSIKT OM MEDIER, RISKER OCH KRISER*. Krisberedskapsmyndigheten (KBM), Stockholm.

Hyllning som politisk kriskommunikation?
Kandidatuppsats Södertörns högskola
Linda Egersten

Jennekvist, Leif (2005) *Mordet på Anna Lindh*, Falun.

Johannesson, Kurt (2006) *Retorik eller konsten att övertyga*. Norstedts, Stockholm.

Krisberedskapsmyndigheten (KBM) (2007) *Handbok i kriskommunikation*,
Stockholm.

Larsson, Larsåke (2004:4) *Ministermordet EN STUDIE OM MYNDIGHETERS
KOMMUNIKATION VID ATTENTATET MOT ANNA LINDH*. Krisberedskapsmyndigheten
(KBM), Stockholm.

Lidskog, Rolf, & Nohrstedt, Stig Arne, & Warg, Lars-Erik (2000) *Risker,
kommunikation och medier*. Studentlitteratur, Lund.

Lindqvist Grinde, Janne (2008) *Klassisk retorik för vår tid*. Studentlitteratur.

Nohrstedt, Stig Arne, & Nordlund, Roland (1993) *Medier i kris. En forskningsöversikt
över mediernas roll vid kriser*. Styrelsen för psykologiskt försvar, Stockholm.

Olsson, Stefan (2006:3) *Så fungerar författningen vid kriser EN STUDIE AV HUR
STATSMAKTERNA HANTERAT MORDEN PÅ OLOF PALME OCH ANNA LINDH*.
Krisberedskapsmyndigheten (KBM), Stockholm.

Strömbäck, Jesper (2000) *Makt och medier. En bok om samspelet mellan
medborgarna, medierna och de politiska makthavarna*. Studentlitteratur.

Unsgaard, Edvard (2005) *Mijalovic' BERÄTTELSEN OM EN MÖRDARE*. Falun.

Internet

Persson, Göran, Presskonferens, Rosenbad, 11 september 2009

Hämtad från Socialdemokraternas hemsida, 3 april 2009

Hyllning som politisk kriskommunikation?

Kandidatuppsats Södertörns högskola

Linda Egersten

URL:http://www.s-info.se/region/show_news.asp?id=129&news=1820

Persson, Göran, TV-tal, Rosenbad, 11 september 2009

Hämtad från Socialdemokraternas hemsida, 3 april 2009

URL:<http://www.socialdemokraterna.se/Vart-parti/Var-historia/Anna-Lindh/Goran-Perssons-TV-tal-11-september-2003/>

Persson, Göran, Manifestationstal, Sergels torg, 12 september 2009

Hämtad från Socialdemokraternas hemsida, 3 april 2009

URL:<http://www.socialdemokraterna.se/Media/Pressarkivet/Nyhetsarkivet-2001--/Hon-var-en-av-oss/>

Persson, Göran, Minnestal, Stockholm Stadshus, 19 september 2009

Hämtad från Socialdemokraternas hemsida, 3 april 2009

URL:<http://www.socialdemokraterna.se/Vart-parti/Var-historia/Anna-Lindh/Minneshogtid/Tal-av-Goran-Persson/>

Olofsson, Henrik, C-uppsats från Lunds universitet/Enheten för Medie – och Kommunikationsvetenskap (MKV)

Hämtat från hemsidan uppsatser.se, 20 maj 2009

URL:<http://www.uppsatser.se/uppsats/bfef1e3be1/>

Luis Ramírez, José, Artikel - "Är 'demonstrativum' ett särskilt genus?"

Hämtat från hemsidan Samarbetsdynamik, 9 juni 2009

URL:<http://www.samarbetsdynamik.se/SDsidor/Dokumentation/Passw/Ramirez/Ramirezdata/JLR%2025.pdf>